

BIJLAGE 1

OVERWEGINGEN

BIJ HET ONTWERPBESLUIT VOOR DE AANLEG (INCLUSIEF ONDERHOUD TIJDENS DE ZOGENOEMDE INSTELPERIODE), DE BENODIGDE ZANDWINNING, EN DE AANWEZIGHEID VAN MAASVLAKTE 2

Inhoudsopgave

1. De aanvraag	3
2. Wettelijk kader; Nb-wet 1998	6
3. Vergunningplicht	10
4. Beleid	11
A. Algemene handreiking Natuurbeschermingswet 1998	11
B. PKB PMR (2006)	12
C. Nota ruimte (2006)	18
D. Nota Zeehavens (2004)	19
E. Integraal beheersplan Noordzee 2015	19
F. Ontwerp beheerplan Voordelta	19
G. Bestuursakkoord en Uitwerkingsovereenkomsten	20
5. De passende beoordeling	21
A. Algemeen	21
B. Ecologie	23
6. Cumulatie	36
7. Mitigatie	37
8. ADC-toets	40
A. Ontbreken van alternatieven	40
B. Dwingende redenen van groot openbaar belang	44
C. Compensatie	46
9. Monitoring en evaluatie	50
10. Advies Europese Commissie	50
11. Advies Commissie voor de milieueffectrapportage	52
12. Bespreking van zienswijzen	54
13. Conclusie	55

1. De aanvraag

De aanvraag om vergunning omvat een drietal met elkaar samenhangende documenten:

- de brief houdende de indiening van het verzoek om vergunning (hierna: aanvraagbrief);
- de 'Projectbeschrijving bij verzoek om vergunning ingevolge de Natuurbeschermingswet 1998', behorende bij de aanvraag (hierna: projectbeschrijving);
- de habitattoets, passende beoordeling en uitwerking ADC-criteria ten behoeve van de vervolgbesluiten voor Maasvlakte 2 (hierna: passende beoordeling).

De aanvraagbrief bevestigt de indiening van de aanvraag en de daarbij geleverde documenten. In de projectbeschrijving is een omschrijving van de voorgenomen activiteiten opgenomen. De mogelijke effecten van de aangevraagde activiteiten op natuurlijke kenmerken in de Natura 2000-gebieden Voordelta, Voornes Duin, Duinen Goeree & Kwade Hoek, Solleveld & Kapittelduinen, Haringvliet, Grevelingen, Oosterschelde, Waddenzee en Noordzeekustzone als gevolg van de aanleg, zandwinning, aanwezigheid en onderhoud tijdens de instelperiode zijn beoordeeld in de passende beoordeling. Daarbij zijn ook de cumulatieve effecten als gevolg van samenloop met andere grote in voorbereiding zijnde projecten en de gebruiksfase van Maasvlakte 2 beoordeeld.

Hierna volgt een korte omschrijving van de voorgenomen activiteiten op de locatie Maasvlakte 2 waarvoor een vergunning ingevolge de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: Nb-wet 1998) wordt aangevraagd, ontleend aan deze documenten. Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de voorgenomen activiteiten op de locatie Maasvlakte 2, wordt korthedshalve verwezen naar de projectbeschrijving (zie bijlage 2 bij deze vergunning).

Project Mainportontwikkeling Rotterdam/deelproject Landaanwinning

De aanvraag van Havenbedrijf Rotterdam N.V. (hierna: de aanvrager) heeft betrekking op de realisering van het (deel-)project Landaanwinning als bedoeld in de Planologische Kernbeslissing (2006) over het Project Mainportontwikkeling Rotterdam (hierna: PKB PMR (2006)).

Maasvlakte 2 wordt een nieuw haven- en industrieterrein, op een landaanwinning in zee die aansluitend aan de bestaande Maasvlakte gerealiseerd zal worden. Deze landaanwinning bestaat uit een zeekering (buitencontour) en een daarbinnen gelegen gebied (zandlichaam) met havens en terreinen, kadeconstructies en infrabundel. Het zand dat nodig is voor de aanleg van de zeekering en de terreinen wordt voor het overgrote deel gewonnen op de Noordzee (zandwinning).

Maasvlakte 2 voorziet in 1.000 hectare netto uitgeefbaar haven- en industrieterrein. Het havenbassin, de zeekering, de droge infrastructuur en overige voorzieningen nemen eveneens circa 1.000 hectare in beslag. De 'bruto' omvang van Maasvlakte 2 bedraagt dus circa 2.000 hectare boven de waterlijn. De aanleg vindt plaats binnen het Natura 2000-gebied Voordelta.

Maasvlakte 2 zal gefaseerd worden aangelegd. De planning is erop gericht in 2008 met de werkzaamheden te starten. In de eerste fase, die uiterlijk 2013 klaar moet zijn, wordt de zeekering (buitencontour) gebouwd en worden de eerste terreinen en faciliteiten van het binnengebied aangelegd. De bedoeling is dat de eerste bedrijven zich vanaf 2013 ter plaatse kunnen gaan vestigen. Het tempo van de verdere invulling van het binnengebied (fase 2) is mede afhankelijk van marktontwikkelingen. De aanleg van fase 2 eindigt naar verwachting in 2020, en op zijn laatst in 2033.

De buitencontour en het binnengebied worden gerealiseerd op de zeebodem, die eigendom is en blijft van de Staat. De buitencontour is mede bestemd voor openbare infrastructuur, waarvan de financiering gedekt is door de rijksbijdrage aan het project en welke noodzakelijk is voor de primaire ontsluiting van het havengebied. Gedurende de aanleg en de aansluitende instel- en onderhoudsperiode draagt de aanvrager zorg voor het beheer en onderhoud van de

buitencontour. De ondergrond van het binnengebied zal in erfpacht worden uitgegeven aan de gemeente Rotterdam. De ondergrond wordt vervolgens in ondererfpacht uitgegeven aan de aanvrager.

De activiteiten die, in het kader van onderhavige aanvraag in relatie tot de Nb-wet 1998, van belang zijn, zijn de aanleg (inclusief het onderhoud gedurende de zogenaamde instelperiode) en de aanwezigheid van Maasvlakte 2. De aanleg omvat de winning van het benodigde zand en het aanbrengen daarvan in de landaanwinning, alsmede de aanleg van de harde zeewering en hoofdinfrastructuur. De aanwezigheid resulteert in permanent ruimtebeslag en daarmee samenhangende gevolgen. Het onderhoud omvat de zandsuppleties ten behoeve van instandhouding van een minimaal profiel tijdens de bouwfase en de instelperiode van 10 jaar. Het aansluitende reguliere kustonderhoud maakt geen deel uit van de aanvraag. Ook het uiteindelijke gebruik van Maasvlakte 2 vormt geen onderdeel van de aanvraag. Wel zijn in de aanvraag de als gevolg van het gebruik te verwachten effecten beoordeeld om eventuele cumulatieve effecten vast te stellen.

Gelet op de permanente aanwezigheid en daarmee samenhangende gevolgen is de vergunning aangevraagd voor onbepaalde tijd voor wat betreft de aanwezigheid. De eerste aanlegfase eindigt naar verwachting in 2013. Het einde van de tweede aanlegfase is uiterlijk in 2033. De vergunning is dan ook aangevraagd tot en met 2033 voor wat betreft de aanleg.

Zeewering (buitencontour)

De buitencontour is tevens de zeewering, wordt in één keer op de definitieve plaats gelegd en omsluit het binnengebied. De zeewering heeft als functie de afkalving of overstroming van de landaanwinning te voorkomen. De buitencontour bestaat uit een harde en een zachte zeewering. De harde zeewering beschermt de landaanwinning tegen golven en stroming op plaatsen waar dit niet met zand alleen kan. Dit deel van de zeewering kan bestaan uit breuksteen, betonblokken of zogenoemde Interlocking Toplaag Elementen.

De zachte zeewering is in het plan georiënteerd op het zuidwesten en westen, met strand aan de zeezijde. De zachte zeewering wordt aangelegd door op de Noordzee gewonnen zand te storten op de huidige zeebodem. De zachte zeewering is onderhevig aan erosie en sedimentatie. De tijd waarin de zachte zeewering haar min of meer definitieve (dynamische) ligging vindt, wordt de instelperiode genoemd. Afhankelijk van de omstandigheden (o.a. stormen en stroming) bedraagt deze instelperiode circa 10 jaar. In deze periode kunnen (extra) suppleties met Noordzeezand nodig zijn om sterk eroderende plaatsen aan te vullen of versterken.

Voor de aanleg van de zachte zeewering wordt uitgegaan van varend materieel, waarbij een drietal methoden in de genoemde volgorde wordt gebruikt:

- Storten ('klappen'):
het zand wordt aangebracht door boven de locatie te gaan liggen en luiken in de bodem van het schip te openen.
- Opspuiten ('rainbowen'):
vanaf de boeg van het schip wordt een zand-watermengsel onder grote druk door de lucht naar de gewenste plek gespoten.
- Aanlanden (walpersen):
in de nabijheid van de landaanwinning wordt het schip aangesloten op een persleiding en door middel van pompen wordt het zand vanaf het schip naar de stort geperst.

Binnengebied (zandlichaam)

Maasvlakte 2 wordt (evenals Maasvlakte 1) een buitendijks gebied met een terreinhoogte van NAP +5,0 m. Voor de infrabundel wordt een hoogte van NAP +5,5 m. aangehouden. Het binnengebied bestaat uit een zandlichaam met havenbassin en wordt in twee fasen aangelegd. Het havenbassin

van Maasvlakte 2 is een geheel van vaargeulen en havens. Bij het graven van het havenbassin komt zand vrij, dat binnen het project hergebruikt wordt. Hoe dieper de havens worden, hoe meer zand bij het graven vrijkomt en hoe minder er elders behoeft te worden gewonnen. Om de havenbekkens goed bevaarbaar te houden is een grens gesteld aan de maximale diepte: NAP – 22,0 m. Tot een diepte van NAP –22 m. is ook de stabiliteit van de kademuur verzekerd. Verdere verdieping is niet goed mogelijk. Dat levert problemen met de manoeuvreerbaarheid van schepen en de stabiliteit van kadeconstructies. In de zwaaikommen zijn problemen met manoeuvreerbaarheid niet aan de orde. Een verdere verdieping is in de zwaaikommen dus wel mogelijk, zij het binnen randvoorwaarden voor stabiliteit van de kademuren.

Zandwinning

Een beperkt deel van het benodigde zand kan worden verkregen via interne zandwinning, zoals hierboven beschreven. Het grootste deel van de zandwinning vindt plaats op de Noordzee. De winning vindt plaats buiten het Natura 2000-gebied Voordelta.

De keuzes die zijn gemaakt voor de vorm en het oppervlak van Maasvlakte 2, het profiel van de zachte zeevering, de terreinhoogte en de diepte van havenbassins en zwaaikommen bepalen samen de hoeveelheid zand die op de Noordzee moet worden gewonnen. De totaal benodigde hoeveelheid zand (de zandwinopgave) bedraagt maximaal 365 miljoen m³. Bij de vaststelling van de zandwinopgave is rekening gehouden met een toeslagfactor (1,29) voor het zand dat bij de winning via de overvloei terug in zee gaat en dat bij het storten niet meteen op de beoogde plek terecht komt.

Het maximale zandwintempo is 150 miljoen m³/jaar. Bij de zandwinning wordt een windiepte aangehouden maximaal 20 m., met een gemiddelde van minimaal 10 m. beneden de zeebodem. Diepere winning is, blijkens de projectbeschrijving, in het algemeen bedrijfseconomisch niet zinvol. Het wintempo zal dan afnemen en de kosten nemen toe.

Zandwinning zal worden uitgevoerd door grote sleepopperzuigers. Deze grote zandwinschepen zuigen, terwijl ze langzaam varen, een zand-watermengsel op van de zeebodem en slaan dit op in hun ruim. Omdat er behalve zand ook veel water wordt opgezogen, is het ruim al snel gevuld, maar in eerste instantie met onvoldoende lading. Door enige tijd door te zuigen en overtollig water via de 'overvloei' te laten weglopen, bezinkt het zand in het ruim en wordt het langzaam met zand gevuld. Met het overtollige water stroomt ook een deel van het opgezogen fijne sediment ter plekke terug in zee: dit betreft hoofdzakelijk kleine zanddeeltjes, die meteen weer in de directe omgeving bezinken. Alleen de zeer kleine slibdeeltjes (kleiner dan 63 micrometer) blijven langer in het water zweven en verspreiden zich over een groter gebied. Het verlies bij het winnen, vanwege de overvloei, bedraagt gemiddeld circa 15%.

Het uitgangspunt voor het ontwerp van de zandwinput is een puthelling van 1:7 tot 1:10. Dit is volgens de projectbeschrijving uitvoeringstechnisch realiseerbaar. Het risico op zuurstofloosheid in de put is dan uitgesloten. Een flauwere puthelling ligt niet voor de hand omdat daarmee het ruimtebeslag van de zandwinputten toeneemt. Bij steilere puthellingen kan de stroming van het zeewater de putbodem niet meer goed volgen. Hierdoor wordt het water in de put plaatselijk minder goed ververst. Dit zou kunnen leiden tot zuurstofloosheid in de zandwinput. Dit zou schadelijk kunnen zijn voor het bodemleven.

2. Wettelijk kader; Nb-wet 1998

Bevoegd gezag

Artikel 16 lid 6 en 19d lid 3 van de Nb-wet 1998 bepalen dat bij AMvB projecten of andere handelingen of categorieën van gebieden worden aangewezen waarvoor een vergunning wordt verleend door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (hierna: LNV).

Artikel 2 sub d van het Besluit vergunningen Natuurbeschermingswet 1998 luidt: "Activiteiten van nationaal belang in het kader van de landaanwinning in zee als bedoeld in de Wet grenzen Nederlandse territoriale zee". In de Nota van Toelichting bij dit besluit wordt Maasvlakte 2 als voorbeeld genoemd van een dergelijke activiteit.

Artikel 3, sub b, van dit besluit luidt: "Activiteiten die geheel of gedeeltelijk een beschermd natuurmonument of een op grond van artikel 10a, eerste lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 aangewezen gebied betreffen in niet provinciaal ingedeelde gebieden"

De minister van LNV is derhalve bevoegd om te besluiten op de onderhavige aanvraag.

Beschermde natuurmonumenten

Aanwijzing

Ingevolge artikel 10, lid 1 van de Nb-wet 1998 kan een natuurmonument worden aangewezen als beschermd natuurmonument.

Artikel 60, lid 1 en lid 2, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat besluiten tot aanwijzing van een beschermd natuurmonument en een staatsnatuurmonument welke genomen zijn op basis van de Nb-wet 1967 gelden als besluiten welke genomen zijn op basis van artikel 10 van de Nb-wet 1998 (besluiten ter aanwijzing van beschermde natuurmonumenten). Artikel 15a, tweede lid van de Nb-wet 1998 stelt dat een besluit houdende aanwijzing van een natuurmonument als beschermd natuurmonument onder de Nb-wet 1998 vervalt met ingang van het tijdstip waarop, doch slechts voor zover, dat beschermd natuurmonument deel uitmaakt van een Natura 2000-gebied (zie hieronder).

Indien, met toepassing van het tweede lid van artikel 15a van de Nb-wet 1998, een besluit houdende de aanwijzing van een natuurmonument als beschermd natuurmonument geheel of gedeeltelijk is vervallen, heeft de instandhoudingsdoelstelling voor het op grond van artikel 10a, eerste lid van de Nb-wet 1998 aangewezen gebied mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de wetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het vervallen besluit (artikel 15a, lid 3 van de Nb-wet 1998).

Vergunningplicht

Artikel 16, lid 1 van de Nb-wet 1998 bepaalt dat het verboden is zonder vergunning in een beschermd natuurmonument handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen, die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het beschermd natuurmonument of voor dieren of planten in het beschermd natuurmonument of die het beschermd natuurmonument ontsieren, dan wel in strijd met de bij een vergunning gestelde voorschriften of beperkingen handelingen te verrichten, te doen verrichten of te gedogen.

Natura 2000-gebieden

Aanwijzing

Artikel 10a, lid 1, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat gebieden worden aangewezen ter uitvoering van richtlijn (EEG) nr. 79/409 en richtlijn (EEG) nr. 92/43 (Vogel- en Habitatrichtlijn). Een aanwijzingsbesluit bevat de instandhoudingsdoelstelling voor het gebied. Als zodanig aangewezen gebieden worden aangeduid als Natura 2000-gebieden.

Lid 3 van dit artikel stelt dat de instandhoudingsdoelstelling van deze gebieden mede betrekking kan hebben op doelstellingen ten aanzien van het behoud, het herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied, anders dan vereist ingevolge de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Artikel V, lid 1, van de Wet van 20 januari 2005 tot wijziging van de Nb-wet 1998 in verband met Europeesrechtelijke verplichtingen bepaalt dat de besluiten van de minister van LNV houdende de aanwijzing van gebieden ter uitvoering van de Vogelrichtlijn gelden als besluiten bedoeld in artikel 10a van de Nb-wet 1998.

Een besluit houdende de aanwijzing van een beschermd natuurmonument als bedoeld in artikel 10 van de Nb-wet 1998 vervalt volgens artikel V, lid 2 met ingang van het tijdstip waarop de wijzigingswet in werking treedt in de gevallen waarin dat beschermd natuurmonument geheel of gedeeltelijk deel uitmaakt van een gebied als bedoeld in artikel V, lid 1. Artikel 15a, lid 3 van de Nb-wet 1998, is van overeenkomstige toepassing, dus heeft de instandhoudingsdoelstelling van het Vogelrichtlijngebied mede betrekking op de doelstellingen ten aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het vervallen aanwijzingsbesluit.

Vergunningplicht

Artikel 19d, lid 1 van de Nb-wet 1998 bepaalt dat het verboden is zonder vergunning, of in strijd met aan een dergelijke vergunning verbonden voorschriften of beperkingen, projecten of andere handelingen te realiseren c.q. te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Zodanige projecten of andere handelingen zijn in ieder geval projecten of handelingen die de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied kunnen aantasten.

Artikel 19e, sub a en sub b, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat de minister van LNV bij het verlenen van een vergunning op basis van artikel 19d, lid 1 van de Nb-wet 1998 rekening moet houden met:

- de gevolgen die een project of andere handeling, waarop de vergunningaanvraag betrekking heeft, gelet op de instandhoudingsdoelstelling kan hebben voor een op grond van artikel 10a, lid 1 van de Nb-wet 1998 aangewezen gebied of het gebied waarvan de aanwijzing als zodanig in overweging is genomen als bedoeld in artikel 12, lid 3 van de Nb-wet 1998 en
- een op grond van artikel 19a of artikel 19b van de Nb-wet 1998, vastgesteld beheerplan.

Uit artikel 19f, lid 1 van de Nb-wet 1998 volgt dat voor nieuwe projecten of andere handelingen die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Vogel- en/of Habitatrichtlijngebied, maar die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of handelingen significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, de initiatiefnemer een passende beoordeling moet opstellen.

In de passende beoordeling worden de gevolgen van het plan of project voor het gebied beschreven, rekening houdend met de instandhoudingsdoelen van dat gebied. Centrale vraag in de passende beoordeling is of de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied door het plan of project kunnen worden aangetast.

Toetsingskader en afwegingscriteria

Conform artikel 19g, lid 1 van de Nb-wet 1998 kan een vergunning slechts worden verleend indien het bevoegd gezag zich er middels de passende beoordeling van heeft verzekerd dat de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied c.q. desbetreffende gebieden niet aangetast zullen worden. Deze zekerheid bestaat wanneer wetenschappelijk gezien op basis van de best beschikbare kennis redelijkerwijs geen twijfel bestaat over de afwezigheid van schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden.

Indien niet kan worden uitgesloten dat de natuurlijke kenmerken van een gebied worden aangetast kan ingevolge artikel 19g, lid 2 van de Nb-wet 1998 bij ontstentenis van alternatieve oplossingen voor het project een vergunning als bedoeld in artikel 19d, lid 1 van de Nb-wet 1998 slechts worden verleend om dwingende redenen van groot openbaar belang met inbegrip van redenen van sociale of economische aard.

Ten aanzien van aangewezen gebieden, als bedoeld in artikel 10a, lid 1 van de Nb-wet 1998, waar een prioritair type natuurlijke habitat of een prioritaire soort voorkomt, kan ingevolge artikel 19g, lid 3 van de Nb-wet 1998 een vergunning slechts worden verleend:

- indien de dwingende redenen van groot openbaar belang betrekking heeft op argumenten die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of voor het milieu wezenlijk gunstige effecten, of
- na advies van de Commissie van de Europese Gemeenschappen om andere dwingende redenen van groot openbaar belang.

Artikel 19h, lid 1, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat indien een vergunning om dwingende reden van groot openbaar belang wordt verleend voor het realiseren of verrichten van projecten of handelingen, waarvan niet met zekerheid vaststaat dat die projecten of handelingen de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied niet aantasten, aan de vergunning in ieder geval het voorschrift inhoudende de verplichting compenserende maatregelen te treffen moet worden verbonden.

Artikel 19h, lid 4, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat het met de compenserende maatregelen beoogde resultaat dient te zijn bereikt op het tijdstip waarop significante gevolgen zich voordoen, tenzij kan worden aangetoond dat deze gelijktijdigheid niet noodzakelijk is om de bijdrage van het betrokken gebied aan Natura 2000 veilig te stellen.

Artikel 19k, lid 2, van de Nb-wet 1998 bepaalt tenslotte dat de Europese Commissie op de hoogte dient te worden gesteld van de genomen compenserende maatregelen.

De betrokken beschermde gebieden

Algemeen

Maasvlakte 2 zal worden aangelegd in het Natura 2000-gebied Voordelta. Deze activiteit kan, blijkens de passende beoordeling, effecten hebben op de volgende Natura 2000-gebieden of beschermde natuurmonumenten:

- Voordelta;
- Kwade Hoek;
- Voornes Duin;
- Duinen van Goeree;
- Solleveld & Kapittelduinen;
- Haringvliet;
- Grevelingen;
- Oosterschelde;
- Waddenzee;
- Noordzeekustzone.

Per gebied

De Voordelta is krachtens de richtlijn inzake het behoud van de vogelstand (79/409/EEG) (hierna: Vogelrichtlijn) door de staatssecretaris van LNV aangewezen als Speciale Beschermingszone bij besluit van 24 maart 2000 (N/2000/326) en gewijzigd bij besluit van 7 december 2001 (N. 2001/4418).

De Voordelta is aangemeld in het kader van de richtlijn inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (92/43/EEG) (hierna: Habitatrichtlijn) en onderdeel van de 1^e tranche ontwerp aanwijzingsbesluiten die in 2008 vast worden gesteld.

Kwade Hoek is krachtens de Vogelrichtlijn door de minister van LNV aangewezen als Speciale Beschermingszone bij besluit van 18 november 1994 (No. NBLF 949511).

Het noordelijke deel van de Kwade Hoek, een intergetijdengebied buiten de zeewering van de duinen van Goeree, dat onderdeel is van het aangemelde Habitatgebied Voordelta, gaat onderdeel uitmaken van het Natura 2000-gebied Duinen Goeree & Kwade Hoek. Verder wordt de zeewaartse begrenzing aangepast.

Duinen Goeree & Kwade Hoek zijn aangemeld in het kader van de Habitatrichtlijn en zijn onderdeel van de 1^e tranche ontwerp aanwijzingsbesluiten die in 2008 vast worden gesteld. Het zuidelijke deel van de Kwade Hoek was al onderdeel van het aangemelde Habitatgebied Duinen Goeree, maar het noordelijke deel van de Kwade Hoek, op dit moment onderdeel van Habitatgebied Voordelta, wordt onderdeel van Duinen Goeree & Kwade Hoek.

Voornes Duin is krachtens de Vogelrichtlijn door de staatssecretaris van LNV voor een deel aangewezen als Speciale Beschermingszone bij besluit van 24 maart 2000 (nr. N. 2000/328) en gewijzigd bij besluit van 10 januari 2003 (TRCJZ/2002/5725).

Voornes Duin is geheel aangemeld in het kader van de Habitatrichtlijn en onderdeel van de 1^e tranche ontwerp aanwijzingsbesluiten die in 2008 vast worden gesteld.

Kapitelduinen is bij besluit van 2 januari 1996 (N95-9918) aangewezen als beschermd natuurmonument en bij besluit van 14 februari 1997 (N967740) aangewezen als staatsnatuurmonument. Kapitelduinen zal onderdeel gaan uitmaken van het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapitelduinen (zie hieronder).

Solleveld is bij besluit van 19 augustus 1990 (NMF 90-9421) aangewezen als beschermd natuurmonument.

Solleveld is aangemeld in het kader van de Habitatrichtlijn en onderdeel van de 1^e tranche ontwerp aanwijzingsbesluiten die in 2008 vast worden gesteld. In het ontwerpbesluit is het gebied, aangeduid als Solleveld & Kapitelduinen, ten opzichte van de aanmelding uitgebreid met Kapitelduinen.

Het Haringvliet is krachtens de Vogelrichtlijn door de staatssecretaris van LNV aangewezen als Speciale Beschermingszone bij besluit van 24 maart 2000 (nr. N. 2000/319).

Het Haringvliet is aangemeld in het kader van de Habitatrichtlijn en onderdeel van de 1^e tranche ontwerp aanwijzingsbesluiten die in 2008 vast worden gesteld.

In het Haringvliet liggen de volgende voormalige staats- en beschermde natuurmonumenten: Quackgors aangewezen 1 november 1971 (nr. 6161), Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors aangewezen 11 januari 1982 (NLB/GS/GA-49829), Beninger Slikken aangewezen 3 april 1980 (NLB/N-40407), Leenheren Buitengorzen aangewezen 24 juli 1979 (NLB/N-36599), 's Lands bekade Gorzen aangewezen 1 november 1971 (nr. 6162), Korendijksche Slikken aangewezen 23 maart 1978 (NLB/N-29679), Kleiput in de Tiendgorzen aangewezen 24 juli 1979 (NLB/N-36709), Westerse Laagjes aangewezen 1 november 1971 (nr. 6163), Rietgorzen en grasgorzen van de Westerse Laagjes aangewezen 23 december 1981 (NLB/GS/GA-49679), Oosterse laagjes aangewezen 1 november 1971 (nr. 6165), Rietgorzen van de Oostersche laagjes aangewezen 17 september 1981 (NLB/BB/GA-48271), Gorzen tussen Oostersche laagjes en Haringvlietbrug aangewezen 18 september 1981 (NLB/BB/GA-48272), Grasgorzen tussen Den Bommel en de Hellegatsdam aangewezen 1 november 1971 (nr. 6169), Grasgorzen van de Griendweipolder aangewezen 1 november 1971 (nr. 6164), Blanke Slikken aangewezen 28 maart

1978 (NLB/N-29680), Grasgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel aangewezen 1 november 1971 (nr. 6168), Westplaat buitengronden en Meneersche plaat aangewezen 1 november 1971 (nr. 6167), Rietgorzen en grasgorzen (tweede gedeelte) van het Quackgors aangewezen 10 december 1980 (NLB/N-41862), Beninger slikken aangewezen 29 augustus 1980 (NLB/N 41861), Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam aangewezen 31 december 1980 (NLB/N-43602), Blanke slikken aangewezen 22 augustus 1980 (NLB/N 41913), Rietgorzen tussen Stad aan 't Haringvliet en Den Bommel aangewezen 22 september 1980 (nr. 41860), Slijkplaat aangewezen 22 augustus 1980 (NLB/N 41938), Scheelhoek aangewezen 22 september 1980 (nr.41939, Stcrt. 1980, nr. 203), en gewijzigd 22 april 1999 (DN. 1999123).

Grevelingen is krachtens de Vogelrichtlijn door de staatssecretaris van LNV aangewezen als Speciale Beschermingszone bij besluit van 24 maart 2000 (nr. N. 2000/318) en gewijzigd bij besluit van 10 juli 2002 (TRCJZ/2002/5723).

Grevelingen is tevens aangemeld in het kader van de Habitatrichtlijn en zal als onderdeel van de 3^e tranche ontwerp aanwijzingsbesluiten vast worden gesteld.

De Oosterschelde is bij besluiten van 23 mei 1990 aangewezen als respectievelijk beschermd natuurmonument Oosterschelde-binnendijks en beschermd natuurmonument Oosterschelde-buitendijks.

De Oosterschelde is bij besluiten van 20 december 1990 aangewezen als respectievelijk staatsmonument Oosterschelde-binnendijks en staatsmonument Oosterschelde-buitendijks.

De Oosterschelde is krachtens de Vogelrichtlijn door de staatssecretaris van LNV aangewezen als Speciale Beschermingszone bij besluit van 28 november 1989 (No. J. 897372) .

De Oosterschelde is voorts aangemeld in het kader van de Habitatrichtlijn en onderdeel van de 1^e tranche ontwerp aanwijzingsbesluiten die in 2008 vast worden gesteld.

De Waddenzee is bij besluiten van 18 mei 1981 en 17 november 1993 vrijwel geheel aangewezen als respectievelijk staatsmonument Waddenzee I en staatsmonument Waddenzee II.

De Waddenzee is krachtens de Vogelrichtlijn door de staatssecretaris van LNV aangewezen als Speciale Beschermingszone bij besluit van 8 november 1991(No. J. 9115097) .

De Waddenzee is voorts aangemeld in het kader van de Habitatrichtlijn en zal als Natura 2000-gebied worden aangewezen als onderdeel van de Wadden-tranche.

De Noordzeekustzone is bij besluit d.d. 24 maart 2000, kenmerk N/2000/320 aangewezen als onderdeel van de Speciale Beschermingszone (EG Vogelrichtlijn) Waddeneilanden, Noordzeekustzone en Polder Breebaart. Bij besluit van 7 april 2005, kenmerk 2005/DRR&R/2005/1065, heeft de Minister van LNV dit besluit ingetrokken en de Noordzeekustzone krachtens de Vogelrichtlijn afzonderlijk aangewezen, als speciale beschermingszone.

De Noordzeekustzone is tevens aangemeld in het kader van de Habitatrichtlijn en zal als Natura 2000-gebied worden aangewezen als onderdeel van de Wadden-tranche.

3. Vergunningplicht

Om te bepalen of sprake is van een vergunningplicht op grond van artikel 16 dan wel artikel 19d van de Nb-wet 1998, moet worden beoordeeld of sprake is van projecten of andere handelingen die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor deze gebieden zijn aangewezen. Zodanige projecten of andere handelingen zijn in ieder geval projecten of handelingen die de natuurlijke kenmerken van het desbetreffende gebied kunnen aantasten.

In de PKB PMR (2006) is een besluit genomen over ruimtereserveringen voor Maasvlakte 2 en de randvoorwaarden waaronder Maasvlakte 2 kan worden aangelegd. Ten behoeve van dit besluit is een passende beoordeling uitgevoerd. Deze passende beoordeling is neergelegd in twee deelrapporten; een deelrapport over de Speciale Beschermingszones Voordelta, Voornes Duin en Duinen Goeree & Kwade Hoek, en een deelrapport over de Speciale Beschermingszones Waddenzee en de Noordzeekustzone.

In de passende beoordeling behorend bij de PKB PMR (2006) is, aan de hand van een globale beoordeling, reeds vastgesteld dat het project in verband met het daaraan verbonden ruimtebeslag kan leiden tot aantasting van de natuurlijke kenmerken van de nabijgelegen Speciale Beschermingszones Voordelta en Voornes Duin. Deze vaststelling is door het Kabinet overgenomen. In de projectbeschrijving bij deze aanvraag wordt uitgegaan van een bruto ruimtebeslag van 2000 ha. Dit is weliswaar kleiner dan het ontwerp zoals besproken in de PKB PMR (2006), maar niet zodanig wezenlijk kleiner dat de significantie van de effecten ter discussie zou komen te staan.

Derhalve ben ik van mening dat er sprake is van een vergunningplicht ex artikel 19d van de Nb-wet 1998 voor de desbetreffende activiteiten voor wat betreft de mogelijke effecten op de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden Voordelta, Kwade Hoek, Voornes Duin, duinen van Goeree, Haringvliet, Grevelingen, Oosterschelde, Waddenzee en Noordzeekustzone en een vergunningplicht ex artikel 16 van de Nb-wet 1998 voor wat betreft de mogelijke effecten op de beschermde natuurmonumenten Solleveld en Kapittelduinen.

Vooruitlopend op de definitieve aanwijzing van de beschermde natuurmonumenten Solleveld en Kapittelduinen als Natura 2000-gebied, worden beide gebieden in deze overwegingen en het besluit ook aangeduid als Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen. De toetsing vindt overigens wel plaats op grond van artikel 16 van de Nb-wet 1998.

4. Beleid

A. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: de handreiking)

Het beleidskader van LNV is overzichtelijk weergegeven in de handreiking. De wettekst is uiteraard doorslaggevend. In de handreiking wordt het volgende gesteld over de inhoud en beoordeling van een passende beoordeling: "Het bestuursorgaan beoordeelt of de passende beoordeling genoegzaam is uitgevoerd. Blijkt dit niet het geval, dan wordt de initiatiefnemer in de gelegenheid gesteld de beoordeling aan te vullen. In het geval de initiatiefnemer hieraan niet voldoet, besluit het bestuursorgaan de aanvraag of het verzoek buiten behandeling te laten. In andere gevallen wordt de aanvraag in behandeling genomen."

Mijn oordeel over de passende beoordeling is opgenomen onder paragraaf 5A van deze overwegingen.

Conform het voorzorgsbeginsel verleent het bevoegd gezag in beginsel alleen een vergunning als het uit de passende beoordeling de zekerheid verkregen heeft dat de activiteit de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. Deze zekerheid bestaat wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel is over de afwezigheid van schadelijke gevolgen. De bewijslast voor de afwezigheid van een nadelig gevolg ligt bij de initiatiefnemer.

Als schadelijke gevolgen niet kunnen worden uitgesloten, kan de vergunning toch worden verleend mits wordt voldaan aan de zogenaamde 'ADC-criteria'.

De ADC-criteria geven aan dat bij mogelijk significante gevolgen alleen vergunning kan worden verleend als:

- alternatieve oplossingen voor het project of andere handeling ontbreken,
- er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en,

- de initiatiefnemer compenserende maatregelen, met voorschrift verbonden aan de vergunning, vooraf en tijdig treft.

Mijn opvattingen over de zekerheid waarmee uitspraken kunnen worden gedaan over de effecten van de activiteit waarvoor vergunning wordt aangevraagd alsmede de toetsing aan de ADC-criteria is opgenomen onder 5B, 6, 7 en 8.

In de handreiking zijn aandachtspunten bij compensatie opgenomen, te weten:

- De omvang van het te compenseren areaal wordt bepaald door het areaal waar kwaliteitsverlies optreedt.
- De initiatiefnemer is er verantwoordelijk voor om op een geschikte locatie in de directe omgeving van het aangetaste Natura 2000-gebied te compenseren. Wanneer dit redelijkerwijs niet of onvoldoende mogelijk blijkt, kan compensatie elders mogelijk aanvaardbaar zijn.
- Bij de realisering van een vervangend areaal wordt uitgegaan van een basisinrichting van vooral abiotische omstandigheden, waarbij de verloren gegane kwaliteiten weer kunnen worden ontwikkeld c.q. zich kunnen ontwikkelen.
- Er moet een waarborg zijn dat het vervangend areaal blijvend de functie van het aangetaste Natura 2000-gebied kan overnemen en dat niet door bijvoorbeeld een wisseling van eigenaar of beheerder de inrichting weer wordt gewijzigd, waardoor de natuurwaarden zich daar niet langer kunnen ontwikkelen of weer verloren gaan.
- De compensatie van het kwaliteitsverlies houdt er rekening mee dat er een periode moet worden overbrugd waarin de waarden van het 'maagdelijk' ingerichte vervangende gebied zich kunnen ontwikkelen tot het kwaliteitsniveau dat verloren is gegaan.
- In voorkomende gevallen zullen specifieke beheer- en beschermingsmaatregelen noodzakelijk zijn voor het ontwikkelen van dat kwaliteitsniveau. Van geval tot geval zal moeten worden gezien hoe de kwaliteit weer kan worden gegenereerd.
- Oppervlakte- en kwaliteitsverlies van een deel van een Natura 2000-gebied kan ook worden gecompenseerd door de kwaliteit van een ander deel van dat gebied of van een ander Natura 2000-gebied zodanig te verbeteren dat de aangetaste natuurwaarden zich daar in grotere mate dan voorheen kunnen ontwikkelen.
- Ook vanuit ander instrumentarium kan een compensatieplicht bestaan (streekplan, omgevingsplan, de Ecologische Hoofdstructuur of de Boswet).

De toepassing van deze aandachtspunten is verwerkt onder 8C.

B. PKB PMR (2006)

Algemeen

In de Planologische Kernbeslissing (PKB) met betrekking tot het Project Mainportontwikkeling Rotterdam (PMR) heeft het kabinet het ruimtelijk kader vastgelegd voor de realisering van de drie deelprojecten die tezamen PMR vormen:

- Bestaand Rotterdams Gebied (BRG);
- 750 hectare nieuw natuur- en recreatiegebied;
- Landaanwinning voor maximaal 1000 hectare 'netto' haven- en industrieterrein (met een 'bruto' omvang van circa 2.000 hectare) met bijbehorende natuurcompensatie.

De PKB PMR (2006) is mede gebaseerd op een passende beoordeling en een Strategische Milieubeoordeling. Met PMR wordt beoogd een dubbele doelstelling te realiseren. Enerzijds betreft dit de versterking van de positie van de mainport Rotterdam door het ruimtetekort voor haven- en industriële activiteiten dat in het Rotterdamse Havengebied en/of Zuidwest Nederland is gesignaleerd op te lossen. Anderzijds betreft dit het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in Rijnmond door de mogelijkheden te benutten die het oplossen van het ruimtetekort biedt.

De onderhavige aanvraag in het kader van de Nb-wet 1998 ziet uitsluitend op het deelproject Landaanwinning. De PKB PMR (2006) is niet concreet ten aanzien van de definitieve contour, aanleg en inrichting van de landaanwinning en de bijbehorende zandwinning. De PKB is een plan in de zin van artikel 2a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) en geeft de randvoorwaarden waaronder dit project verder kan worden ontwikkeld.

Afwegingskader PKB PMR: beslissingen van wezenlijk belang

De randvoorwaarden die de PKB PMR (2006) geeft voor verdere ontwikkeling van het Project Mainportontwikkeling Rotterdam hebben onder meer tot doel om de schade aan beschermde natuur als gevolg van de landaanwinning zo klein mogelijk te maken (mitigatie). Voor de schade aan beschermde natuur die bij uitvoering van het project desondanks overblijft, zijn in de PKB PMR (2006) ruimtelijke reserveringen voor natuurcompensaties vastgesteld.

Deze randvoorwaarden zijn, naast in indicatieve uitspraken, neergelegd in 17 zogenoemde beslissingen van wezenlijk belang. Dit zijn beslissingen die van zodanig gewicht zijn voor de richting van het rijksbeleid ten aanzien van mainport Rotterdam dat een afwijking daarvan niet is toegestaan zonder opnieuw de PKB-procedure te doorlopen. De beslissingen van wezenlijk belang worden hieronder besproken en als toetsingskader gehanteerd voor zover deze van belang zijn in het kader van de onderhavige vergunning.

Beslissing van wezenlijk belang 2:

“Het beoogde resultaat van het deelproject Landaanwinning is een nieuw haven- en industrieterrein in de Noordzee van ten hoogste 1000 hectare netto uitgeefbaar terrein, aansluitend op het bestaande havengebied (de Maasvlakte). Een landaanwinning ten behoeve van haven- en industrieterrein wordt mogelijk gemaakt in het gebied dat begrensd wordt door de Euro-Maasgeul in het noorden, de verlengde demarcatielijn in het zuiden en het in het westen door de lijnen zoals aangeduid op figuur 3.1 van de PKB PMR (2006)”.

Conclusie: Doel, omvang en locatie van de activiteiten waarvoor thans vergunning wordt aangevraagd blijven, gelet op de bij de aanvraag overgelegde bescheiden en voor zover in het kader van deze vergunning relevant, binnen de voorwaarden van deze beslissingen van wezenlijk belang.

Beslissing van wezenlijk belang 3:

“De huidige demarcatielijn zal –conform het vigerende streekplan Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020- in het west-zuidwestelijke richting worden verlengd (zie figuur 3.1 van de PKB PMR (2006)), hetgeen betekent dat in de Haringvlietmond direct ten zuiden van deze lijn geen landaanwinning voor een haven- en industrieterrein is toegestaan.”

Conclusie: de activiteiten waarvoor thans vergunning wordt aangevraagd blijven, gelet op de bij de aanvraag overgelegde bescheiden en voor zover in het kader van deze vergunning relevant, binnen de voorwaarden van deze beslissing van wezenlijk belang.

Beslissing van wezenlijk belang 7:

“De negatieve milieueffecten van het uiteindelijke ontwerp die voorvloeien uit het projectenspoor mogen niet groter zijn dan de milieueffecten van de twee referentieontwerpen, zoals geïnventariseerd in de strategische milieubeoordeling.”

Onder milieueffecten worden ook effecten op de natuurlijke kenmerken verstaan.

De in deze beslissing bedoelde referentieontwerpen zijn gebruikt om in twee varianten aan te geven hoe de landaanwinning gestalte zou kunnen krijgen en om de effecten van die varianten te voorspellen. Voor de vervolgbesluiten is onderzoek uitgevoerd naar mogelijkheden om het ontwerp te optimaliseren. Dat heeft geresulteerd in het zogenaamde doorsteekalternatief dat nader is omschreven in hoofdstuk 3 van de projectomschrijving ten behoeve van de aanvraag van de vergunning in het kader van de Nb-wet 1998.

Het doorsteekalternatief biedt, gelet op deze omschrijving, in een aantal opzichten voordelen ten opzichte van de referentieontwerpen in termen van effecten op de natuurlijke kenmerken:

- Ruimtebeslag
Het bruto ruimtebeslag van het doorsteekalternatief en het daarmee gepaard gaande areaalverlies van het Natura 2000-gebied Voordelta is circa 500 ha kleiner dan dat van de referentieontwerpen.
- Oriëntatie buitencontour
De zachte zeewering steekt in de referentieontwerpen ver in zee, met een geprononceerde hoek. In het doorsteekalternatief steekt de zachte zeewering minder ver uit en is de hoek glooiender. Deze aanpassingen hebben als voordeel dat er minder zandsuppleties nodig zullen zijn, zodat er minder verstoring als gevolg daarvan optreedt, en dat de Duinen van Voorne en Goeree en de Haringvlietmond minder afgeschermd worden van wind en golven, zodat de natuurlijke processen in die gebieden niet negatief beïnvloed worden. Tevens heeft het doorsteekalternatief eenzelfde lengte zachte zeewering als door de landaanwinning aan zee kust verloren gaat.
- Zeevaarttoegang
In het doorsteekalternatief wordt de haven voor de zeevaart ontsloten via de bestaande Maasvlakte. Daardoor, en doordat er geen lange havendammen worden aangelegd, kan de landaanwinning compact gehouden worden en wordt beïnvloeding van de slibstroom noordwaarts langs de kust naar de Waddenzee geminimaliseerd.

Op basis van deze omstandigheden kan de keuze voor het doorsteekalternatief omschreven worden als mitigatie in het ontwerpproces. De aanvraag is gebaseerd op het doorsteekalternatief.

Conclusie: de activiteiten waarvoor thans vergunning wordt aangevraagd blijven, gelet op de bij de aanvraag overgelegde bescheiden en voor zover in het kader van deze vergunning relevant, binnen de voorwaarden van deze beslissing van wezenlijk belang.

Beslissing van wezenlijk belang 9:

“Er dient te worden gestreefd naar maximale flexibiliteit van de uitvoering van de landaanwinning. Dit betekent een fasering van de aanleg die is afgestemd op de feitelijke markt vraag naar ruimte.”

De PKB PMR (2006) geeft aan dat uit berekeningen blijkt dat het kosteneffectief is om de buitencontour in één keer (zonder fasering) aan te leggen en dat dit kan onder de voorwaarden:

- Dat het direct aanleggen op de definitieve plaats gezien over de gehele aanlegperiode niet nadeliger is voor de beschermde natuur dan gefaseerd aanleggen;
- Dat afdoende mogelijkheden aanwezig zijn om tijdens of na de aanleg tegenvallende effecten op de beschermde natuur alsnog te compenseren.

De voorliggende aanvraag gaat uit van het aanleggen van de buitencontour in één keer. Binnen die buitencontour zal de aanleg gefaseerd worden, afgestemd op de feitelijke markt vraag. In hoofdstuk 7 van deze bijlage onder “Mitigatie door fasering van de zeewering” wordt hierop nader ingegaan.

Conclusie: de activiteiten waarvoor thans vergunning wordt aangevraagd blijven, gelet op de bij de aanvraag overgelegde bescheiden en voor zover in het kader van deze vergunning relevant, binnen de voorwaarden van deze beslissing van wezenlijk belang.

Beslissing van wezenlijk belang 10:

Samengevat volgt uit deze beslissing die ziet op zandwinning, dat eventuele aantasting van in het in de PKB PMR (2006) weergegeven zoekgebied voor zandwinning voorkomende beschermde habitats en/of beschermde soorten en/of Natura 2000-gebieden maximaal moet worden voorkomen. Resterende aantasting moet worden gecompenseerd. Voor het waarborgen van de gebiedsbescherming verwijst de PKB PMR (2006) naar de onderhavige vergunning.

Deze beslissing heeft betrekking op het gebied waarbinnen de zandwinning feitelijk zal plaatsvinden. Dit gebied is gelegen buiten het Natura 2000-gebied Voordelta, zodat effecten in het gebied zelf niet onder het regime van de Nb-wet 1998 vallen. In het kader van deze vergunning wordt de externe werking van de activiteiten in dit gebied op de natuurlijke kenmerken van de Voordelta getoetst.

Conclusie: de activiteiten waarvoor thans vergunning wordt aangevraagd blijven, gelet op de bij de aanvraag overgelegde bescheiden en voor zover in het kader van deze vergunning relevant, binnen de voorwaarden van deze beslissing van wezenlijk belang.

Beslissing van wezenlijk belang 12:

“Mitigerende maatregelen:

- Mitigatie van de afname van de lengte kustzee door aanleg van minimaal overeenkomstige lengte zachte zeewering inclusief onderwateroever aan de landaanwinning.
- Mitigatie van de mogelijke afname van de invloed van de zeedynamiek op de duinen bij Voorne en Goeree door niet toe te staan dat het operationele ontwerp voor de landaanwinning een groter negatief effect op de duinen heeft dan het referentieontwerp. Dit zal via een effectenstudie aangetoond moeten worden.
- Mitigatie van de eventuele negatieve effecten van de zandwinning (onder meer vertroebeling). Hierbij kan worden gedacht aan:
  - benutting van het zand dat vrijkomt bij de verdieping, verlegging en verbreding van de vaargeul;
  - de inzet van milieuvriendelijke winmethoden en -technieken;
  - beperking van de periode van winning en de omvang van de winningslocatie.”

Beslissing van wezenlijk belang 13:

“Het operationele ontwerp voor de landaanwinning, dat in het projectenspoor tot stand komt, dient binnen deze randvoorwaarden voor mitigatie te blijven. Daarnaast moet worden gestreefd naar zo mogelijk verdergaande mitigerende maatregelen voor natuur.”

Conclusie: In de passende beoordeling (paragraaf 14.6) is de activiteit aan deze beslissingen van wezenlijk belang getoetst. De in beslissing 12 beschreven mitigerende maatregelen maken deel uit van het ontwerp danwel zijn in het MER nader op hun uitvoerbaarheid en effectiviteit onderzocht, waarmee de activiteiten waarvoor thans vergunning wordt aangevraagd binnen de voorwaarden van deze beslissingen van wezenlijk belang blijven. De mitigatie is daarbij in het kader van Nb-wet vergunning geborgd omdat de aangevraagde activiteit (inclusief de mitigerende maatregelen) gezien voorschrift 5 conform de aanvraag dient te worden uitgevoerd.

Beslissing van wezenlijk belang 14:

“Conform de nationale en Europese regelgeving zullen de natuurlijke kenmerken van de speciale beschermingzones, die significante negatieve effecten ondervinden van de aanleg van de landaanwinning worden gecompenseerd. Besluiten over de uitvoering van (fasen van) de landaanwinning dienen vergezeld te gaan van een besluit over compenserende maatregelen.”

Voor de inhoudelijke toetsing van het aspect compensatie wordt verwezen naar paragraaf 8 van deze bijlage. In formele zin wordt in het kader van de Nb-wet 1998 aan deze voorwaarde voldaan door middel van voorschrift 23, dat er toe strekt dat voorafgaand aan het optreden van verwachte significante effecten adequate compensatiemaatregelen worden getroffen.

Conclusie: aan deze beslissing wordt voldaan door het verbinden van voorschrift 23 aan de onderhavige vergunning.

De hierna volgende beslissingen van wezenlijk belang bieden het kader voor het tot stand brengen van compensatie.

Beslissing van wezenlijk belang 15:

“Voor de compensatie van het verlies aan zeenatuur wordt een Zeereservaat mogelijk gemaakt van circa 31.250 hectare in de Voordelta met een aanwijzingsbesluit, een beheersplan en de verlening van een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998. Als uit onderzoek vooraf en uit de monitoring tijdens of na de instelling blijkt dat het reservaat minder groot hoeft te zijn, zal de te realiseren omvang worden bijgesteld. In het Zeereservaat worden gebruiksfuncties, die substantieel negatieve effecten hebben op mariene natuurwaarden, verboden of beperkt en wordt een aantal beheersmaatregelen getroffen. Het Zeereservaat wordt mogelijk gemaakt op de locatie in de Voordelta als weergegeven in figuur 3.3.”

De in de PKB PMR (2006) opgenomen compensatieopgave van 31.250 hectare vanwege verlies van zeenatuur is gebaseerd op de passende beoordeling Landaanwinning, deelrapport Voordelta, Voornes Duin en Duinen Goeree & Kwade Hoek. Uit de passende beoordeling die is gemaakt ten behoeve van de onderhavige vergunning, volgt dat met een compensatieopgave van 24.550 hectare voor het verlies aan zeenatuur kan worden volstaan. De verschillen zijn terug te voeren op een aantal nieuwe inzichten die in paragraaf 15.2 van deze passende beoordeling worden beschreven. Al met al komen in de passende beoordeling die aan de onderhavige vergunningaanvraag ten grondslag ligt wat kleinere effecten naar voren dan in de passende beoordeling ten behoeve van de PKB PMR (2006) waren gevonden. Conform de beslissing van wezenlijk belang is de omvang van het compensatiegebied in voorschrift 23 dan ook op de berekende compensatieopgave afgestemd.

Ofschoon niet wordt verwacht dat de zogenaamde erosiekuil een omvang van meer dan 470 ha zal bereiken zou achteraf kunnen blijken dat de omvang verder zou kunnen toenemen. Voor dit laatste geval is een voorschrift opgenomen in het besluit dat kort gezegd strekt tot het eventueel treffen van aanvullende mitigerende maatregelen (voorschrift 22).

Conclusie: de activiteiten waarvoor thans vergunning wordt aangevraagd en de in voorschrift 23 opgenomen compensatieopgave blijven, voorzover in het kader van deze vergunning relevant, binnen de voorwaarden van deze beslissing van wezenlijk belang.

Beslissing van wezenlijk belang 16:

“Voor de compensatie van de effecten van de landaanwinning op open droog duin, worden voor de Delflandse kust – aansluitend aan de zee kant van het bestaande duingebied – duinen met strand mogelijk gemaakt met een omvang van maximaal 100 hectare. Deze duinen worden mogelijk gemaakt op de locatie zoals aangegeven op figuur 3.4. In combinatie met open droog duin worden ook natte duinvalleien mogelijk gemaakt”.

De duincompensatie zoals voorzien in de PKB PMR (2006) diende ter compensatie van het verlies van droog duin, grasland en open duin in de duinen van Voorne en Goeree als gevolg van mogelijk afnemende salt- en sandspray. Daarnaast werd het verlies aan soorten geschat op respectievelijk maximaal één vindplaats van de groenknolorchis in de duinen van Voorne (als gevolg van grondwaterstijging als gevolg van de verwachte kustaan groei) en maximaal 1 hectare van het leefgebied van de nauwe korfslak in de duinen van Voorne en de duinen van Goeree. Deze duincompensatieopgave was gebaseerd op de Passende Beoordeling Landaanwinning, deelrapport Voordelta, Voornes Duin en Duinen Goeree & Kwade Hoek.

Uit de passende beoordeling Maasvlakte 2 (2007) volgt evenwel dat, door de wijzigingen in het ontwerp, de effecten als gevolg van saltspray en de effecten op de grondwaterstanden, en daarmee op de groenknolorchis en de nauwe korfslak, zich niet meer voordoen.

De (significante) effecten op de duinen in Voornes Duin en Solleveld & Kapittelduinen die nu worden gevonden, zijn niet het gevolg van vermindering van de saltspray, maar kunnen mogelijk optreden als gevolg van depositie van verontreinigende stoffen door het gebruik van Maasvlakte 2. Het gebruik van Maasvlakte 2 maakt, zoals eerder vermeld, geen onderdeel uit van de onderhavige vergunningaanvraag. Volledigheidshalve wordt terzake van de duincompensatie echter het volgende opgemerkt.

Bij de duincompensatie wordt het versterken van de ecologische hoofdstructuur gelijktijdig uitgevoerd met het verbeteren van de kustveiligheid. Het kustvak Hoek van Holland- Kijkduin is aangemerkt als prioritaire Zwakke Schakel. De versterking van de zeevering en de duincompensatie zijn in hetzelfde deel van de kust gepland. Deze projecten zijn in de planvorming daarom zoveel mogelijk inhoudelijk op elkaar afgestemd. Deze projecten staan wel los van elkaar; de duincompensatie draagt niet bij aan de kustversterking en de kustversterking niet aan de duincompensatie. Inmiddels is een inrichtingsplan opgesteld voor de duinen van Delfland.

Omdat gebruik van Maasvlakte 2 géén onderdeel uitmaakt van de onderhavige vergunningaanvraag, maar in een apart besluitvormingstraject in het kader van de Nb-wet 1998 (de vaststelling van het bestemmingsplan mede op basis van de plantoets) zal worden beoordeeld, wordt ter zake van de significante effecten van dit gebruik geen voorschrift inzake compensatie aan deze vergunning verbonden.

De voorbereiding op deze projecten is reeds in gang gezet, inclusief het in procedure brengen van de daarvoor noodzakelijke besluiten op grond van de plantoets ex artikel 19j van de Nb-wet 1998, voor het bestemmingsplan Maasvlakte 2 en daarmee samenhangende planbesluiten.

Conclusie: de noodzaak om, in het kader van de onderhavige vergunningaanvraag, aan deze voorwaarde te voldoen is komen te vervallen.

Beslissing van wezenlijk belang 17:

“Voor de compensatie van het kwaliteitsverlies van de zeereep op Voorne en Goeree wordt een nieuwe zeereep mogelijk gemaakt. Bij de Brouwersdam wordt een zeereep met een omvang van maximaal 15 hectare mogelijk gemaakt op de noordelijke locatie, aangegeven in figuur 3.5. Op de kust van de landaanwinning wordt een zeereep met een omvang van maximaal 8 hectare grond mogelijk gemaakt.”

De passende beoordeling die ten grondslag ligt aan de onderhavige vergunning toont aan dat de noodzaak tot het realiseren van een zeereep is komen te vervallen. De zeereep diende als compensatie voor effecten die zouden kunnen optreden als gevolg van vermindering van saltspray. Uit de passende beoordeling blijkt dat er geen vermindering van de saltspray zal optreden.

Conclusie: Uit de aanvraag blijkt dat er geen effecten op dit vlak zijn zodat er geen compensatie nodig is.

Beslissing van wezenlijk belang 18 :

“Het Rijk zal een monitorings- en evaluatieprogramma uitvoeren gericht op de compensatieplicht. Als uit het programma blijkt, dat er sprake is van afwijkende effecten ten opzichte van de huidige inzichten, dan zullen gedurende de aanleg van de landaanwinning de mitigatie- en compensatiemaatregelen worden bijgesteld.”

De gemaakte afspraken in het Bestuursakkoord en de Uitwerkingsovereenkomst (zie ook hoofdstuk 4 onder G van de onderhavige bijlage) voor de landaanwinning houden onder meer in dat het Rijk een monitorings- en evaluatieprogramma zal uitvoeren gericht op de vraag of de natuureffecten zich voordoen als voorzien en of de compensatiemaatregelen het beoogde effect sorteren. De uitkomst van dit onderzoek wordt gebruikt om na te gaan welke aanvullende maatregelen eventueel moeten worden getroffen en welke maatregelen kunnen worden beperkt.

Verwezen wordt verder naar hoofdstuk 9 van de onderhavige bijlage waarin nader wordt ingegaan op monitoring en evaluatie.

Conclusie: er wordt voldaan aan de voorwaarden van deze beslissing van wezenlijk belang.

Tezamen leiden deze conclusies per beslissing tot de constatering dat de aanvraag c.q. de op basis daarvan te verlenen vergunning voldoet aan de relevante randvoorwaarden uit de PKB PMR (2006).

C. Nota ruimte (2006)

PMR

Voor een uitwerking van het ruimtelijke beleid inzake PMR verwijst de Nota ruimte naar de PKB PMR (2006). Hieraan is onder de voorgaande paragraaf getoetst.

Afwegingskader EHS-gebieden

Het Rijk streeft naar realisatie van een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogstaande natuurgebieden: de Ecologische Hoofd Structuur (hierna: EHS). Algemeen gesteld is het ruimtelijk beleid voor EHS -gebieden gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. De bescherming van de wezenlijke kenmerken en waarden vindt plaats door toepassing van een specifiek afwegingskader, het zogenoemde «nee, tenzij»-regime.

Alle in het kader van deze aanvraag van belang zijnde gebieden die als speciale beschermingszone in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn aangewezen respectievelijk aangemeld (Natura 2000-gebieden) maken onderdeel uit van de in de Nota ruimte benoemde EHS.

Binnen deze gebieden is derhalve het «nee-tenzij»-regime van kracht. Dit houdt in dat nieuwe plannen, projecten of handelingen niet zijn toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Voor ingrepen die aantoonbaar aan de criteria voldoen geldt het vereiste dat de schade zoveel mogelijk moet worden beperkt door mitigerende maatregelen. Resterende schade dient te worden gecompenseerd.

Aangezien het afwegingskader van de Nota ruimte voor EHS-gebieden het afwegingskader van de Habitatrichtlijn volgt, is met het doorlopen van het afwegingskader zoals opgenomen in artikel 19f, lid 1, van de Nb-wet 1998, zoals hiervoor onder 2 weergegeven en in deze overwegingen toegepast, aan de vereisten van het afwegingskader van de Nota Ruimte voldaan voor de in Natura 2000-gebied gelegen delen van de EHS.

D. Nota Zeehavens (2004)

In deze nota heeft het kabinet de ambitie uitgesproken om de internationale concurrentiekracht van de Nederlandse zeehavens te verbeteren, binnen de randvoorwaarden van leefomgeving en veiligheid. De uitbreiding van de Maasvlakte wordt daarbij gezien als een unieke kans om Rotterdam verder te laten uitgroeien tot de 'Noordwest Europese hub' (knooppunt) met deepsea-faciliteiten en daarmee een groeiend marktaandeel en een grotere aantrekkingskracht als vestigingsplaats te realiseren, en tegelijkertijd de kwaliteit van de leefomgeving van Rotterdam te verbeteren.

Verlening van de gevraagde vergunning geeft dan ook uitvoering aan dit aspect van het rijksbeleid.

E. Integraal beheersplan Noordzee 2015

Het Integraal beheersplan Noordzee merkt op dat indien tot aanleg van de Maasvlakte 2 wordt overgegaan, 300 miljoen m³ ophoogzand nodig is. Hiervoor kan een oppervlakte van 15 km² nodig zijn. Het zoekgebied beslaat een halve cirkel van 30 km zeewaarts vanaf Hoek van Holland (aangegeven op kaart 6 Kansenskaart Oppervlakedelfstoffen), waarbij de zandwinning plaatsvindt op minimaal 2 kilometer vanaf de grens van het Natura 2000-gebied Voordelta. Dit gebied heeft een oppervlakte van ongeveer 700 km².

F. Ontwerp beheerplan Voordelta

Algemeen

Het (ontwerp) beheerplan Voordelta bevat spelregels voor het samengaan van menselijke activiteiten en te beschermen natuur in dit gebied. Art. 19a, van de Nb-wet 1998 vormt de wettelijk basis voor de vaststelling van dit plan.

Doel van het Beheerplan is het in stand houden van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Voordelta en binnen dit kader ruimte bieden voor recreatie, visserij en andere activiteiten. Het ontwerp beheerplan heeft van 1 maart tot en met 11 april 2007 ter inzage gelegen. Naar verwachting zal het Beheerplan Voordelta door de minister van Verkeer en Waterstaat en gedeputeerde staten van de provincie Zuid-Holland en Zeeland in 2008, in overeenstemming met de minister van LNV, worden vastgesteld.

In het (ontwerp) beheerplan zijn alle activiteiten die bij vaststellen van het plan in de Voordelta plaatsvonden, beoordeeld en op basis daarvan ingedeeld in een van de volgende categorieën:

- de activiteit kan gewoon worden voortgezet;
- er gelden voorwaarden voor voortzetting van bestaand gebruik;
- het regime van de Nb-wet 1998 is van toepassing, er is eventueel een vergunning nodig;
- de activiteit is niet langer mogelijk.

Nieuwe activiteiten of uitbreidingen van bestaande activiteiten vallen altijd onder het regime van de Nb-wet 1998. Dat wil zeggen dat voor deze activiteiten eerst in kaart moet worden gebracht of zij negatieve effecten hebben op de doelstellingen voor natuurbescherming. Afhankelijk daarvan is eventueel een vergunning nodig, waarin beperkende voorschriften kunnen zijn opgenomen.

Compensatie Maasvlakte 2

Het (ontwerp) beheerplan Voordelta omvat, naast maatregelen voor het in stand houden van de natuurlijke kenmerken van de Voordelta, ook maatregelen om het verlies aan natuurlijke kenmerken bij aanleg van Maasvlakte 2 te compenseren, zoals bedoeld in voorschrift 23 van deze vergunning. Met deze maatregelen moeten de kwaliteit van de zeebodem, de voedselvoorziening en de mogelijkheden dit voedsel te bereiken voor beschermde soorten in de gehele Voordelta gelijk blijven aan de situatie vóór aanleg van Maasvlakte 2 (zie kaart 1 van het beheerplan Voordelta).

Hieraan wordt in het Beheerplan invulling gegeven door het realiseren van een 'bodembeschermingsgebied' met daarbinnen rustgebieden. Door het beperken van bodemroerende activiteiten in het bodembeschermingsgebied wordt een kwaliteitsverbetering bewerkstelligd die het verlies van areaal van habitatype 1110 compenseert. De rustgebieden Hinderplaat, Bollen van de Ooster en Bollen van het Nieuwe Zand voorzien in compensatie voor de grote stern, de visdief en de zwarte zee-eend.

Aanvullend op het Beheerplan zal door toepassing van artikel 20 van de Nb-wet 1998 de toegang tot de rustgebieden worden beperkt en de uitzonderingen daarop worden geregeld.

Monitoring

Het Rijk en de provincies volgen de voortgang en resultaten van de genomen maatregelen en de compensatie voor Maasvlakte 2. Na drie jaar vindt een eerste terugmelding plaats. Aan het eind van de looptijd volgt een integrale evaluatie en zonodig bijstelling van de maatregelen in een volgend Beheerplan.

Op monitoring en evaluatie en vanuit dat oogpunt de relatie tussen het beheerplan en de vergunning in het kader van de Nb-wet 1998, wordt nader ingegaan in hoofdstuk 9 van deze inhoudelijke overwegingen bij de ontwerpbesluit. Op deze plaats kan worden vastgesteld dat verlening van de gevraagde vergunning in overeenstemming is met het Beheerplan.

G. Bestuursakkoord en Uitwerkingsovereenkomsten

In de Uitwerkingsovereenkomst Landaanwinning van 2 september 2005 hebben de Staat der Nederlanden en de aanvrager afspraken vastgelegd over de realisatie van Maasvlakte 2 en de daarvoor noodzakelijke natuurcompensatie.

Conform de Uitwerkingsovereenkomst kan de aanvrager met de realisatie van de landaanwinning starten, als hij kan aantonen dat de omvang van de marktvraag naar haventerreinen in het Rotterdamse Havengebied in de orde van grootte ligt van de marktvraag die bepalend was bij het sluiten van het Bestuursakkoord in juni 2004. Tevens is bepaald dat de feitelijke aanleg van de landaanwinning pas zal mogen worden gestart als in het kader van de natuurcompensatie het bodembeschermingsgebied en de rustgebieden zijn ingesteld en is besloten tot de aanleg van de duincompensatie en de zeereep.

5. De passende beoordeling

A. Algemeen

Bij de aanvraag is de “Habitattoets, passende beoordeling en uitwerking ADC-criteria ten behoeve van de vervolgbesluiten voor Maasvlakte 2” (hierna: de passende beoordeling) gevoegd. De passende beoordeling is als bijlage 2 bij dit besluit gevoegd. Deze biedt de grondslag voor de (nadere) vaststelling van de aard en omvang van de effecten (mede gelet op de eventuele cumulatie van effecten), de wijze waarop in mitigatie is voorzien en de eventuele omvang van compensatieverplichtingen.

In de passende beoordeling zijn de effecten per gebied getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen uit de betrokken (ontwerp-)aanwijzingbesluiten. De passende beoordeling is opgesteld zowel ten behoeve van een plantoets die ingaat op de effecten van gebruik van Maasvlakte 2 als ten behoeve van een projecttoets die ingaat op de effecten van aanleg en aanwezigheid (inclusief zandwinning en kustonderhoud tijdens de instelperiode) en die de effecten van gebruik alleen bij de zogenoemde cumulatietoets meeneemt.

In het onderstaande volgt mijn beoordeling van de effectenanalyse zoals neergelegd in de passende beoordeling. Daarbij zal ik uitsluitend ingaan op het deel van de passende beoordeling dat relevant is met betrekking tot de aanvraag, dat wil zeggen: er zal alleen worden ingegaan op de projecttoets.

Afbakening van de beïnvloedingsgebieden

Naast de effecten ter plaatse van en in de nabijheid van de ingrepen, in de Voordelta, zijn ook effecten op grote afstand, in andere Natura 2000-gebieden, mogelijk. De effecten van een verandering van het gehalte aan zwevend stof (door de zandwinning) en van de verandering van het stromingspatroon langs de kust kunnen bijvoorbeeld ver doorwerken. Ook kunnen zich effecten voordoen op broedvogels in nabijgelegen Natura 2000-gebieden die bijvoorbeeld foerageren in de Voordelta. Dit heeft er toe geleid dat voor de volgende Natura 2000-gebieden, die effecten zouden kunnen ondervinden van de aangevraagde activiteiten, een passende beoordeling is uitgevoerd:

- Voordelta
- Waddenzeegebied
- Noordzeekustzone
- Haringvliet
- Grevelingen
- Oosterschelde
- Duinen Goeree & Kwade Hoek
- Voornes Duin
- Solleveld & Kapittelduinen

Mede in het licht van de uiteindelijke resultaten van de passende beoordeling ben ik van oordeel dat de afbakening van gebieden die beïnvloed zouden kunnen worden door de aanvraag op een juiste wijze heeft plaatsgevonden en dat de beoordeling in zoverre genoegzaam is uitgevoerd.

Afbakening van de effecten

Voor elk van de hiervoor genoemde Natura 2000-gebieden is geïnventariseerd welke in redelijkheid denkbare typen effecten onderzocht moeten worden. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de gevolgen van aanleg (met als onderdeel daarvan de zandwinning) en aanwezigheid van de Maasvlakte 2. Deze afbakening van de effecten is uitvoerig besproken in hoofdstuk 3 van de passende beoordeling

De beoordeling van de effecten in de passende beoordeling

De passende beoordeling behelst een kwantitatieve voorspelling van de mogelijk negatieve effecten op soorten en habitats waarvoor de Natura 2000-gebieden zijn aangewezen en/of waarvoor gebieden zijn aangemeld in het kader van de Habitatrichtlijn. In de passende beoordeling zijn de effecten (per gebied) gepresenteerd in termen van afname van de huidige omvang van het areaal van de desbetreffende habitat, respectievelijk afname van de huidige omvang van de populatie van de desbetreffende soort.

Effecten die niet direct als nul of verwaarloosbaar kunnen worden gekenschetst, zijn beoordeeld in het licht van de vraag of er al dan niet sprake is van significante negatieve effecten.

Of er sprake is van een significant effect wordt ingeschat aan de hand van een systematische beoordeling. De methodiek die in de passende beoordeling is gebruikt, is specifiek voor dit project en voor de desbetreffende gebieden ontwikkeld. Dit is gebeurd in het kader van het rapport "Advies over natuurcompensatie bij een Tweede Maasvlakte" (Expertisecentrum PMR, november 2001) en de daarop gebaseerde adviesaanvraag aan de Europese Commissie in het kader van artikel 6, lid 4 van de Habitatrichtlijn.

De kern van de toegepaste methodiek laat zich ten aanzien van structurele effecten als volgt samenvatten:

- afname minder dan 1% van het areaal of de populatie-omvang in het betreffende gebied: het effect is niet significant;
- afname meer dan 5% van het areaal of de populatie-omvang in het betreffende gebied: het effect is zonder meer significant;
- de afname ligt tussen de 1% en 5%: de beoordeling is afhankelijk van de context.

Bij de context afhankelijke beoordeling kunnen vervolgens de volgende elementen een rol spelen:

- de landelijke opgave voor het betreffende habitatype of de betreffende soort;
- de relatieve bijdrage per gebied voor realisering van het landelijke doel;
- de staat van instandhouding, zowel landelijk als per gebied;
- het geformuleerde ontwerpdoel (behoud of herstel van areaal en/of kwaliteit).

De effect beoordeling in het gebied tussen 1 en 5% is uitgevoerd per habitat, per soort en per gebied.

Bij de beoordeling van de tijdelijke effecten is geen strikte getalsmatige bovengrens voor significantie gehanteerd. Het herstelvermogen is daarbij een belangrijke omstandigheid, die (een deel van) de context voor de beoordeling biedt. Ook ten aanzien van deze effecten is in de passende beoordeling de landelijke staat van instandhouding in aanmerking genomen. Daarnaast is ook deze afweging is uitgevoerd per habitat, per soort en per gebied.

Over de sturende keuze om een landaanwinning te realiseren binnen het in de PKB PMR (2006) opgenomen zoekgebied heeft de regering, met het oog op de mogelijk significante gevolgen van die keuze voor onder meer de Voordelta, in 2002 advies gevraagd aan de Europese Commissie in het kader van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

In 2003 heeft de Europese Commissie een positief advies uitgebracht en de toenmalige beoordeling, die mede volgens de beschreven methodiek heeft plaatsgevonden, passend bevonden in de zin van artikel 6, lid 3 van de Habitatrichtlijn.

Ten aanzien van de beoordelingsmethodiek ben ik, mede op basis van het binnen mijn departement aanwezige expert judgement, van oordeel dat hiermee, voor het specifieke geval van de aanleg en de aanwezigheid van Maasvlakte 2, de mogelijke significantie van de effecten adequaat wordt beoordeeld.

Naar mijn oordeel is, mede gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor de betrokken Natura 2000-gebieden, met de effecten zoals die in tabel 1 zijn aangegeven een volledig inzicht gegeven in de mogelijke effecten die in bovenvermelde beïnvloedingsgebieden zijn te verwachten als gevolg van de aanleg en aanwezigheid (inclusief het onderhoud tijdens de zogenoemde instelperiode) van Maasvlakte 2 en de daarvoor benodigde zandwinning, zoals deze zijn aangevraagd. De passende beoordeling is dan ook genoegzaam uitgevoerd en biedt de noodzakelijke basis voor de in artikel 19g, lid 1, van de Nb-wet 1998 genoemde overtuiging.

B. Ecologie

Hieronder worden per landschapstype (respectievelijk duinen, zeearmen, Waddenzee/Noodzeekustzone en Voordeltazee) de effecten van de voorgenomen activiteiten beschreven.

Duinen Goeree & Kwade Hoek, Voornes Duin en Solleveld & Kapittelduinen

In tabel 5.1, 6.1, 7.1 en 8.1 van de passende beoordeling zijn respectievelijk de vogelsoorten en habitattypen en –soorten opgenomen waarvoor de Natura 2000-gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek, Voornes Duin en Solleveld & Kapittelduinen zijn aangewezen en waarvoor de aanwijzing van deze gebieden in voorbereiding is genomen.

Ten aanzien van de effecten op deze gebieden genoemd in tabel 1 van deze overwegingen kan het volgende worden opgemerkt.

Effecten van toename slibgehalte in het water

De zandwinning zal leiden tot extra slib in het water. De als gevolg daarvan optredende vertroebeling kan, via invloed op de broedval van schelpdieren, leiden tot effecten op schelpdieretende duikeenden en, via verminderd doorzicht, op viseters. In annex 5 van de passende beoordeling is de relatie tussen ingreep en effect nader uitgewerkt en is beschreven hoe de omvang van het effect is bepaald. Op de voor het Natura 2000-gebied Duinen Goeree & Kwade Hoek relevante vogels heeft de toename van het slibgehalte ingevolge de passende beoordeling geen effect.

In paragraaf 4.4.2 (Voordelta) wordt opgemerkt dat de vertroebeling wel van belang is voor broedende viseters en dat dit vooral relevant is voor gebieden waar deze vogels broeden. Daarbij wordt in het kader van de aanvraag verwezen naar (de beoordeling bij) de Natura 2000-gebieden Haringvliet, Grevelingen en Oosterschelde en, voor wat betreft de duingebieden, naar de afbakening van de effecten voor deze gebieden.

Als redenen om aan te nemen dat geen effect van vertroebeling op aalscholvers zal optreden zijn genoemd de flexibele voedselkeuze en het flexibele foerageergedrag. Het foerageergebied van de aalscholver kan tot op 50 kilometer van de broedkolonie liggen. Daarnaast maakt deze soort gebruik van verschillende typen wateren. Er kan daardoor gemakkelijk worden uitgeweken naar een alternatief foerageergebied.

Op basis van het binnen mijn ministerie aanwezige expert-judgement kan worden geconcludeerd dat geen effecten te verwachten zijn op de aalscholverkolonie van het Natura 2000-gebied Voornes Duin. Tevens zijn ook geen effecten te verwachten op andere beschermde natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek, Voornes Duin en Solleveld & Kapittelduinen als gevolg van een toename van het slibgehalte in het water.

Effecten van verstoring door geluid

De aanlegwerkzaamheden gaan gepaard met een verhoging van de geluidsintensiteit. Dit kan, daarvoor gevoelige, vogels in de omgeving van de werkzaamheden verstoren. In de passende

beoordeling wordt als uitgangspunt gehanteerd dat vogelsoorten, gedurende de werkzaamheden, een gebied met een bepaalde geluidsintensiteit zullen vermijden.

In annex 2 bij de passende beoordeling is beschreven welke kennis er is over de relatie tussen geluid en de effecten ervan op vogels. Hierin is ook een onderbouwing gegeven van de in de passende beoordeling gebruikte dosis-effect-relatie.

Uit de geluidsberekeningen blijkt voor de peilmomenten opgenomen in annex 2 dat op geen enkel peilmoment tijdens de aanleg de 45 dB(A) contour, Voornes Duin en de Kwade Hoek bereikt. Verder blijkt voor de duinen van Goeree en Kapittelduinen dat daar geen verhoging van de geluidsintensiteit zal plaatsvinden.

Onder voorwaarde dat het 45 dB(A) geluidsniveau van de aanlegwerkzaamheden deze gebieden niet bereikt, kan worden geconcludeerd dat geen negatief effect optreedt als gevolg van verstoring door geluid op beschermde natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek, Voornes Duin en Solleveld & Kapittelduinen. Ik heb hiertoe een voorschrift opgenomen in de vergunning.

Effecten van depositie van verrijkende stoffen

Voor het bepalen van effecten van depositie van de verrijkende stoffen NO_x en SO₂ is literatuuronderzoek en expert-judgement uitgevoerd. Op basis van de uitkomsten is een dosis-effect-relatie vastgesteld die in de passende beoordeling is gebruikt. Hierbij zijn de effecten op de kwaliteit van habitats omgerekend tot percentageel verlies ten opzichte van het aanwezige areaal (zie annex 4 bij de passende beoordeling).

Voor een referentiepunt bij de Groene Punt in het Voornes Duin (vanwege de zeewaartse ligging is dit de meest belaste plek) is de extra depositie van stikstof in de omliggende gebieden als gevolg van de aanleg van de landaanwinning berekend. Deze bedraagt 0,4 kg N/ha per jaar en 1,3 kg N/ha in de gehele aanlegperiode.

Deze toename zou kunnen leiden tot kleine verliezen van habitattypen 2130 en 2190. Aangenomen is dat een afname van het habitattypen 2190 met een zelfde orde van grootte doorwerkt op het aantal vindplaatsen van de Groenknolorchis.

Voor het Natura 2000-gebied Voornes Duin is deze afname volgens de passende beoordeling verwaarloosbaar. Gezien de veel grotere afstand waarop de duinen van Goeree zijn gelegen zal de extra depositie daar nog kleiner zijn. Uit de berekeningen voor Kapittelduinen komt naar voren dat er hier geen extra depositie zal optreden als gevolg van de aanlegwerkzaamheden.

Gezien dit gegeven is mijn conclusie dat er geen negatief effect zal optreden in de Natura 2000-gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek, Voornes Duin en Solleveld & Kapittelduinen als gevolg van de depositie van verrijkende stoffen.

Effecten van verandering bodemligging

De aanwezigheid van Maasvlakte 2 zal invloed hebben op de stroming van het zeewater. Dit zou kunnen leiden tot zowel sedimentatie als erosie en zou daarmee een effect kunnen hebben op relevante habitattypen. Bij Voornes Duin zou verlies aan relevante habitattypen een gevolg kunnen zijn van kustafslag.

De omvang van dit effect is berekend met modelonderzoek, waarvan een samenvatting is opgenomen in annex 1 bij de passende beoordeling. Hierin komt naar voren dat de aanwezigheid van Maasvlakte 2 een remmende werking heeft op de verondieping die al sinds de jaren 70 in de Haringvlietmond plaatsvindt. Ook heeft de aanwezigheid van Maasvlakte 2 een remmende werking op de voortgaande uitbreiding van het areaal platen en stranden in de Voordelta en op de daarmee gepaard gaande afname van het areaal geulen en ondiepten.

Op grond van deze gegevens concludeer ik dat het autonome proces met betrekking tot de bodemligging wel doorgaat, maar in een langzamer tempo. Er zullen naar mijn oordeel in de Natura 2000-gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek en Voornes Duin geen negatieve effecten optreden als gevolg van veranderingen in de bodemligging.

Effecten van verandering getijslag

Door de aanwezigheid van Maasvlakte 2 wordt de getijslag, dat wil zeggen: het verschil tussen (gemiddeld) laag en hoog water, groter. De omvang van dit effect is berekend met modelonderzoek waarvan een samenvatting is opgenomen in annex 1 bij de passende beoordeling.

Uit de berekeningen blijkt dat de getijslag in de Haringvlietmonding onder invloed van Maasvlakte 2 inderdaad iets groter wordt. Voor het Natura 2000-gebied Duinen Goeree & Kwade Hoek is berekend dat het areaal geulen en ondiepten met 0 tot 2 ha zal verminderen ten gunste van slikken en platen. De afname van het areaal geulen en ondiepten, en het effect op soorten die hieraan gebonden zijn, is in relatie tot het totale areaal verwaarloosbaar. Overigens kan worden opgemerkt dat het Natura 2000-gebied Duinen Goeree & Kwade Hoek niet is aangewezen voor de betreffende habitattypen (habitatype 1110 (geulen en ondiepten) en 1140 (slikken en platen)).

Gezien dit gegeven zijn geen negatieve effecten te verwachten als gevolg van een verandering in de getijslag.

Effecten van verandering grondwaterstand

Door de aanwezigheid van de landaanwinning zouden stroming en golven in de Haringvlietmonding zodanig kunnen veranderen, dat daar een versnelde verondieping of 'verlanding' plaatsvindt. De hierdoor veroorzaakte verandering van de grondwaterstand zou een negatief effect kunnen hebben op bijvoorbeeld de beschermde Groenknolorchis, die voorkomt in natte duinvalleien.

Ten behoeve van de passende beoordeling is modelonderzoek uitgevoerd naar de effecten die Maasvlakte 2 zal hebben op de morfologie (hoogteligging van de bodem) van de Haringvlietmond en de aanliggende kusten. Een samenvatting is opgenomen in annex 1 bij de passende beoordeling.

Omdat uit het onderzoek blijkt dat door Maasvlakte 2 geen versnelde verondieping van de Haringvlietmond zal optreden, en daarom ook geen sprake is van kustaangroei voor de Noordwestkust van Voorne en voor de duinen van Goeree, is mijn conclusie dat geen effect optreedt op de grondwaterstand in het gebied.

Effecten van verandering 'saltspray'

Saltspray (zoutnevel) is een belangrijke ecologische factor. Op de buitenzeereep kan alleen een beperkt aantal plantensoorten met een hoge zouttolerantie groeien. Bovendien halen zeereepplanten een deel van hun voedingsstoffen uit de saltspray.

Achter de zeereep is de saltspray vooral van belang in het 'tegenhouden' van de verdere ontwikkeling (successie) naar houtige vegetaties. Saltspray zorgt er zo van nature voor dat de habitattypen 2120 (witte duinen), 2130 (grijze duinen) en 2190 (vochtige duinvalleien) blijven bestaan.

De branding is de belangrijkste bron van zoutdeeltjes. Of de saltspray in Voornes Duin en/of de duinen van Goeree zal veranderen als gevolg van de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2 is uitgebreid onderzocht door middel van modelonderzoek waarvan een samenvatting is opgenomen in annex 1 bij de passende beoordeling.

Het effect van Maasvlakte 2 is, dat de afname van de saltspray ten opzichte van de autonome ontwikkeling vermindert. Zo bezien leidt de aanwezigheid van Maasvlakte 2 tot het gelijk blijven of toenemen van het areaal van habitattypen 2120 (witte duinen) en 2130 (grijze duinen) in Voornes Duin en de duinen van Goeree, en tot het afnemen van het areaal van habitatype 2160 (duindoornstruwelen) in de genoemde gebieden. Aangezien voor habitatype 2120 een behoudsdoelstelling en voor habitatype 2130 een uitbreidingsdoelstelling geldt, past deze ontwikkeling binnen de voor deze habitatwaarden geldende instandhoudingsdoelstellingen. Hetzelfde geldt voor de afname van het areaal van habitatype 2160, omdat conform de instandhoudingsdoelstelling enige achteruitgang van dit type ten koste van habitatype 2130 is toegestaan.

Omdat wijziging van de saltspray niet zal leiden tot een vermindering van de saltspray depositie ten opzichte van de autonome ontwikkeling kan worden geconcludeerd dat er op dit punt geen negatieve effecten te verwachten zijn.

Effecten van verandering 'sandspray'

Overstuiving met kalkrijk zand (sandspray) is een factor die een rol speelt in de soortensamenstelling van het habitatype grijze duinen (2130). Een grote verandering van de sandspray in de duinen zou kunnen leiden tot een overgang naar een ander habitatype.

Uit een berekening van de omvang van de vermindering van de sandspray voor een grotere variant van Maasvlakte 2 dan de huidige aanvraag behelst, is naar voren gekomen dat de aanwezigheid van Maasvlakte 2 geen invloed zal hebben op de windsnelheden op de kust van Goeree. Daarom zullen hier, zeker bij de uitvoering van de uit te voeren doorsteekvariant, geen effecten optreden. Wel kunnen de windsnelheden in de buitenduinen rond de Punt van Voorne afnemen als gevolg van de fysieke aanwezigheid van Maasvlakte 2 (Bijlage Natuur bij MER Aanleg Maasvlakte 2).

Wellicht zou binnen het habitatype 2130, in de omgeving van de verstuingen, een verschuiving van de soortensamenstelling kunnen plaatsvinden. De passende beoordeling concludeert echter dat deze verschuiving zeker niet leidt tot een overgang naar een ander habitatype.

Het habitatype 2130 omvat diverse typen duingrasland die in verschillende syntaxonomische verbonden zijn onder te brengen. Een eventuele verschuiving binnen de soortensamenstelling van een vegetatietype, of zelfs een verschuiving van het ene naar het andere vegetatietype is naar mijn oordeel toelaatbaar, mits deze typen kunnen worden gerekend tot het habitatype 2130. De passende beoordeling heeft voldoende duidelijk gemaakt dat er geen sprake is van een negatief effect als gevolg van een verminderde sandspray.

Conclusie met betrekking tot de duingebieden

Gelet op het voorgaande zal geen sprake zijn van negatieve effecten op beschermde natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek, Voornes Duin en Solleveld & Kapittelduinen als gevolg van de aangevraagde activiteiten. Daarmee is de zekerheid verkregen dat op grond van de beste beschikbare informatie er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat de aangevraagde activiteiten, gelet op de relevante instandhoudingsdoelstellingen, geen schadelijke gevolgen zullen hebben voor de natuurlijke kenmerken van deze gebieden.

Haringvliet, Grevelingen en Oosterschelde

De Natura 2000-gebieden (voormalige zeearmen) Haringvliet, Grevelingen en Oosterschelde zijn in de passende beoordeling bij de aanvraag meegenomen omdat bij het vaststellen van de effecten in de Voordelta bleek, dat vertroebeling van het water effecten kan hebben op broedende

visetende vogels. Dit betreft de viseters visdief, noordse stern en grote stern die broeden in deze gebieden en bovendien foerageren op de Voordelta. De passende beoordeling spitst zich toe op de effecten door vertroebeling op deze soorten.

In tabel 9.1, 10.1 en 11.1 van de passende beoordeling zijn per gebied de soorten en de instandhoudingsdoelen aangegeven.

Effecten van toename slibgehalte in het water

Bij de zandwinning zal er extra slib in het zeewater komen. Dit veroorzaakt vertroebeling waardoor het doorzicht van het water kleiner wordt. Het doorzicht is van belang voor de 'vangbaarheid' van vis door visetende vogels. Visetende vogels vangen hun prooien zeewaarts van de zeer troebele kustzone, die een breedte heeft van 2 tot 4 kilometer. In het broedseizoen vliegen viseters tussen hun nest en het vangstgebied heen en weer. Als de troebele zone breder wordt door de zandwinning, moeten de broedende viseters verder vliegen. Dit kan het broedsucces nadelig beïnvloeden.

In annex 5 van de passende beoordeling is de relatie tussen ingreep en effect nader uitgewerkt en is beschreven hoe de omvang van dit effect is bepaald.

Uit modelonderzoek komt naar voren dat de troebele zone bij de verschillende zandwinsten scenario's één tot ruim anderhalve kilometer breder is dan de van nature zeer troebele kustzone, die een breedte heeft van 2 tot 4 kilometer. De effecten voor de grote stern, noordse stern en visdief zijn voor de Grevelingen en Oosterschelde berekend op 1% tot 1,5%, en vallen daarmee in de categorie van een contextafhankelijke beoordeling. Ingevolge de passende beoordeling betreft het hier tijdelijke effecten die, als ze plaatsvinden, gedurende een klein aantal jaren optreden. Gezien de tijdelijkheid ervan is dit effect als niet significant beoordeeld.

Op basis van de passende beoordeling alsmede op basis van het binnen mijn ministerie aanwezige expert judgement, kom ik tot de conclusie dat er weliswaar tijdelijk negatieve effecten zijn, maar dat deze voor de drie relevante broedvogelsoorten visdief, grote stern en noordse stern zeker niet significant zijn. De resterende effecten acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen en in aanmerking genomen het dwingend openbaar belang van de aanleg van Maasvlakte 2, aanvaardbaar.

Conclusie ten aanzien van Haringvliet, Grevelingen en Oosterschelde

Gelet op het voorgaande zal sprake zijn van tijdelijk negatieve effecten, maar niet van significante negatieve effecten, op de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden Haringvliet, Grevelingen en Oosterschelde als gevolg van de aangevraagde activiteiten. Daarmee is de zekerheid verkregen dat op grond van de beste beschikbare informatie er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat de aangevraagde activiteiten, gelet op de relevante instandhoudingsdoelstellingen, geen blijvende schadelijke gevolgen zullen hebben voor de natuurlijke kenmerken van deze gebieden. De resterende effecten acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen en in aanmerking genomen het dwingend openbaar belang van de aanleg van Maasvlakte 2, aanvaardbaar.

Waddenzee en Noordzeekustzone

In tabel 12.1 en 13.1 van de passende beoordeling zijn habitattypen en –soorten en de vogelsoorten opgenomen waarvoor deze Natura 2000-gebieden zijn aangewezen en waarvoor de aanwijzing van deze gebieden in voorbereiding zijn genomen. Ten aanzien van de effecten op deze gebieden zoals genoemd in tabel 1 van deze overwegingen kan het volgende worden opgemerkt.

Effecten van toename slibgehalte in het water

Bij de zandwinning zal er tijdelijk extra slib in het zeewater komen. Dit slib zal na kortere of langere tijd weer neerslaan. Als hierdoor extra aanslibbing zou plaatsvinden zou dit kunnen leiden tot effecten op relevante habitats.

Recente berekeningen met een gecombineerd zand-slibmodel wijzen erop dat de grootschalige morfologie wordt bepaald door het aanbod en transport van zand en dat dit niet zozeer wordt bepaald door slib (Van Ledden et al, 2004). Daarom is de verwachting dat een verandering van het slibgehalte in het water niet zal leiden tot een verandering van de bodemligging en daarmee ook niet tot een verandering van het oppervlak van de verschillende relevante habitattypen. Een tijdelijke verhoging van het slibgehalte, met een omvang zoals die wordt veroorzaakt door de zandwinning, zal geen effect hebben op de kwaliteit van habitats.

Door slib in het water wordt ook het doorzicht van het water kleiner. Minder licht in het water kan leiden tot een minder algengroei, en dit kan via het voedselweb doorwerken naar onder andere schelpdieren en schelpdieretende soorten.

Uit de passende beoordeling Waddenzee bij PKB PMR (2006) is ten aanzien van de relatie tussen veranderingen in slibgehalten en de doorwerking hiervan, via algen en schelpdieren, op soorten gebleken dat de tijdelijke verhoging van het slibgehalte zo beperkt en zo tijdelijk is dat hierdoor geen effecten op soorten zullen optreden.

Op grond van deze gegevens en de onderbouwing hiervan in de passende beoordeling kan worden geconcludeerd dat de toename van het slibgehalte zeer beperkt is en geen effecten heeft op habitats en soorten van de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone.

Effecten van verandering stroming langs de kust

Langs de Nederlandse kust stroomt de zogenoemde kusttrivier. Door het verschil in zoutgehalte tussen het zeewater en het met zeewater gemengde rivierwater ontstaat een onderstroom richting de kust.

De landaanwinning kan deze kuststroming beïnvloeden en daarmee doorwerken in de verdeling van voedingsstoffen (nutriënten) langs de kust, de menging van rivierwater met het omringende zeewater, het transport van slib en nutriënten, transport van vislarven en de morfologie en hoogteligging van de (Wadden)zeebodem. Slibgehalte en nutriëntengehalte beïnvloeden tezamen de primaire productie

In het onderzoek ten behoeve van de passende beoordeling PKB PMR (2006), is gebruik gemaakt van modellen voor het kwantificeren van de effecten op slib, nutriënten en primaire productie en vislarven. Dit onderzoek concludeert voor de habitats van de Waddenzee en Noordzeekustzone dat:

- het oppervlak en de kwaliteit van de (duin)habitattypen (2110, 2120 en 2130) niet wordt beïnvloed door het gehalte aan slib of nutriënten in het zeewater;
- een verlaagd slibaanbod niet tot veranderingen in de de kweldertypen (1310, 1320 en 1330), estuaria (1130), de slik- en zandplaten (habitattype 1140) en de permanent overstroomde zandbanken (habitattype 1110) zal leiden;
- bij een lager slibaanbod de kwelders mogelijk iets minder snel zullen opslibben maar dat het effect hiervan gering zal zijn;
- door een lager slibgehalte in het water, het gehalte aan anorganisch slib in de habitattypen 1110 en 1140 evenredig kan afnemen, maar hiervan nauwelijks effecten worden verwacht.

Effecten op soorten

Voor soorten van de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone wordt geconcludeerd dat:

- effecten op de trekvissoorten fint, rivierprik en zeeprik zijn uitgesloten;
- wezenlijke effecten voor gewone en grijze zeehonden en de bruinvis niet worden verwacht;

- voor schelpdieretende vogelsoorten geen effecten op zullen treden omdat er ook geen effecten op schelpdierenbiomassa zullen optreden;
- effecten op het tijdstip van de aankomst van jonge vis niet zijn te verwachten en daarmee effecten op visetende vogelsoorten niet aannemelijk zijn.

Op grond van deze gegevens, de onderbouwing hiervan in de passende beoordeling en vanuit het binnen mijn ministerie aanwezige expert judgement concludeer ik, dat een mogelijk verandering van de stroming langs de kust als gevolg van de aanleg van Maasvlakte 2 geen effecten heeft op habitats en soorten van de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone.

Conclusie

Gelet op voorgaande zal geen sprake zijn van negatieve effecten op beschermde natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden Waddenzee en Noordzeekustzone als gevolg van de aangevraagde activiteiten. Daarmee is de zekerheid verkregen dat op grond van de beste beschikbare informatie er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat de aangevraagde activiteiten, gelet op de relevante instandhoudingsdoelstellingen, geen schadelijke gevolgen zullen hebben voor de natuurlijke kenmerken van deze gebieden

Voordelta

De aanleg van Maasvlakte 2 vindt plaats in het Natura 2000-gebied Voordelta. Hier zijn daarom de grootste effecten te verwachten.

In tabel 4.1 van de passende beoordeling zijn de relevante soorten en de daarbij behorende instandhoudingsdoelen aangegeven.

Effecten van ruimtebeslag

Met de aanleg van Maasvlakte 2 treedt er een direct verlies op van natuur. Het areaal zeebodem dat wordt benut heeft een omvang van 2.650 ha. De onderwateroever van de zeekering heeft een oppervlak van 690 ha. Omdat deze nieuwe onderwateroever een zelfde natuurfunctie heeft als de huidige onderwateroever van Maasvlakte 1, treedt er wat dit betreft geen extra verlies op. Het netto verlies als gevolg van de aanleg bedraagt dus 1.960 ha.

Dit verlies van 1.960 ha heeft een gelijk verlies aan habitattype 1110 tot gevolg. Dit is ruim 2% van het areaal van dit habitattype in het Natura 2000-gebied Voordelta.

Het verlies van zeebodem brengt ook een verlies van bodemdieren met zich mee en hiermee een vermindering van voedselaanbod. Dit heeft geen effect op de populatie-omvang van de trekvissen elft, rivierprik, zee-prik en zalm, omdat de Voordelta voor deze soorten uitsluitend een doortrekgebied is. Ook voor de Fint worden geen effecten verwacht. Voedsel vormt geen beperkende factor. Daarnaast wordt de populatieomvang van deze soort in de Voordelta vooral bepaald door de omvang en kwaliteit van de paai- en opgroeigebieden in de omliggende estuaria.

Ook het foerageergebied voor de gewone en grijze zeehond vermindert. Omdat deze soorten hun voedsel in een zeer groot gebied zoeken (ze kunnen vele tientallen tot honderden kilometers afleggen bij het foerageren) zal met de landaanwinning slechts een zeer klein deel van het foerageergebied verdwijnen. Daarom mag worden aangenomen dat het effect van het ruimtebeslag op de populatieomvang van de gewone en grijze zeehond verwaarloosbaar is.

De noordelijke Voordelta is van belang voor viseters en duikeenden. Met de aanleg verdwijnt voor de zwarte zee-eend 1.960 ha van het areaal aan potentieel foerageergebied in de Voordelta. Dit kan volgens de passende beoordeling leiden tot een effect op populatieniveau. Ook van het effect

op de visdief en de grote stern wordt aangenomen dat dit een effect op populatieniveau van de Voordelta heeft¹.

Voor de andere relevante viseters is volgens de passende beoordeling voldoende alternatief foerageergebied elders in de Voordelta (en/of de kustzone van Delfland) aanwezig.

De omvang van de effecten van ruimtebeslag is op een juiste wijze in beeld gebracht. Daarbij constateer ik dat er significante effecten optreden op habitatype 1110 en op de vogelsoorten zwarte zee-eend, visdief en grote stern.

Effecten van toename slibgehalte in het water

Bij de zandwinning zal er extra slib in het zeewater komen. Bij de berekening van de effecten is uitgegaan een gemiddeld slibpercentage in de zeebodem van 2,5%. Uit recent voor Maasvlakte 2 uitgevoerd grondonderzoek blijkt dat in de zandwinlocaties waarvoor vergunning wordt aangevraagd voldoende zand kan worden gewonnen met een gemiddeld slibpercentage van ca. 2,5 % of lager, ook op grotere diepten. Hiermee kan aan de berekeningsuitgangspunten worden voldaan.

Er zijn drie effecten mogelijk als gevolg van de toename van het slibgehalte in het water namelijk aanslibbing, verminderd doorzicht en de invloed op de primaire productie.

Het zwevende slib zal na kortere of langere tijd weer neerslaan. Als hierdoor extra aanslibbing zou plaatsvinden zou dit kunnen leiden tot effecten op relevante habitats. Door de tijdelijke toename van het gehalte aan slib wordt een tijdelijk verhoging van het slibgehalte in de bodem van het noordelijk deel van de Voordelta voorzien. Hierdoor kan een versnelde opslibbing van schorren in de Haringvlietmonding plaatsvinden. In de Waddenzee werd in een periode van ca. 8 jaar met relatief hoge slibgehalten niet meer aangroei gevonden dan in de perioden waarin de slibgehalten substantieel lager waren. De in deze studie waargenomen variaties waren veel groter (> 100%) dan de tijdelijke verhoging die voor de monding van het Haringvliet wordt voorspeld (ca. 40%). Een versnelde ophoging van schorren is daarmee naar mijn oordeel niet waarschijnlijk.

Door vertroebeling wordt ook het doorzicht van het water kleiner. Effecten door vertroebeling zijn niet te verwachten op de trekvissoorten rivierprik, zeeprik, elft en zalm die de Voordelta enkel gebruiken als doortrekgebied. Voor de fint zijn ook geen effecten te verwachten, aangezien de aantallen in de Voordelta zo laag zijn dat voedsel geen beperkende factor vormt.

Ook voor de gewone en grijze zeehond zullen de voorspelde tijdelijke veranderingen in het doorzicht niet tot negatieve effecten leiden omdat ze niet op zicht jagen.

De viseters grote stern en visdief kunnen als zichtjagers wel een effect ondervinden als gevolg van de vertroebeling langs de kust, waardoor een deel van het areaal minder geschikt wordt om 'op zicht' vis te vangen.

Deze effecten zijn in de passende beoordeling gekwantificeerd. Voor de grote stern is dit kleiner dan 1% en daarmee niet significant. Voor de visdief bedraagt het effect tussen de 1% en 5 % waardoor een contextafhankelijke beoordeling nodig is. Ten aanzien van de visdief is bij de beoordeling van de effecten van het ruimtebeslag reeds geconstateerd dat er sprake is van significante effecten. Ik onderschrijf de constatering in de passende beoordeling dat de effecten op deze soort als gevolg van de toename van het slibgehalte in het water bijdragen aan de significantie daarvan.

Als gevolg van vertroebeling zal de primaire productie afnemen. Uit modelberekeningen komt naar voren dat de toename van het slibgehalte gedurende enkele jaren er mogelijk toe leidt dat

---

¹ In het ontwerp-aanwijzingbesluit van het Natura 2000-gebied Voordelta maken visdief en grote stern geen deel meer uit van de instandhoudingsdoelstellingen. Deze soorten kwalificeerden zich wel voor de aanwijzing van het Vogelrichtlijngebied Voordelta van 24 maart 2000, gewijzigd bij besluit van 7 december 2001. Zonodig zullen het besluit en de overwegingen hierop worden geactualiseerd.

het tijdstip van de voorjaarsbloei van algen één tot twee weken kan worden vertraagd. Dit zou dan leiden tot een 'mismatch' tussen het uitkomen van de eitjes van bepaalde schelpdieren en de aanwezigheid van voldoende algen in het water die voor de larven als voedsel dienen. Dit kan doorwerken in het gewicht van de schelpdieren die als voedsel dienen voor de schelpdiereters toppereend, eidereend en zwarte zee-eend.

In annex 5 van de passende beoordeling is een nadere uitwerking van de omvang van dit effect opgenomen. Door het Havenbedrijf van Rotterdam is in november 2007 een toelichting gegeven op de passende beoordeling gezien de vraag die bij de Commissie voor de milieueffectrapportage was ontstaan of de effecten van de vertroebeling door de zandwinning en landaanwinning op de eidereend significant kunnen zijn en of cumulatie met effecten van andere activiteiten daaraan bij kan dragen. Deze toelichting is op 10 december bij de aanvraag gevoegd en maakt deel uit van de vergunning.

Op basis van de uitwerking van het effect in de passende beoordeling en de aanvulling daarop worden tijdelijke effecten als gevolg van de vertroebeling verwacht voor toppereend, eidereend en zwarte zee-eend. Ten aanzien van deze soorten kan het volgende worden opgemerkt.

Voor de zwarte zee-eend is reeds bij de beoordeling van de effecten van het ruimtebeslag geconstateerd dat er sprake is van significante effecten. De effecten op deze soort als gevolg van de toename van het slibgehalte in het water dragen bij aan de significantie daarvan.

Volgens de passende beoordeling kan de toppereend als gevolg van een toename van het slibgehalte een tijdelijke afname ondergaan van gemiddeld 3 à 4%. In de 1 à 2 jaar waarin het effect van zandwinning volgens de berekening het grootst zou zijn bedraagt de procentuele afname in deze scenario's ongeveer 10%.

Deze afname heeft een tijdelijk karakter. Het effect zal bovendien alleen optreden als zich bepaalde meteorologische omstandigheden voordoen. Daarbij valt die verwachte afname binnen de natuurlijke populatiefluctuaties in de Voordelta van deze soort (Baptist & Meininger, 1996). Aangenomen kan worden dat binnen enkele jaren na beëindiging van de werkzaamheden de populatie zich zal herstellen.

Voor de eidereend wordt in de passende beoordeling geconcludeerd dat als gevolg van een toename van het slibgehalte tijdens en gedurende een aantal jaren na de zandwinning een maximale effect in een enkel jaar van ca. 10% van het dan aanwezige aantal kan optreden. De totale effectperiode is ca. 8 jaar, met een maximaal gemiddeld effect over die periode van 4%. Tegen 2016 zijn de effecten voorbij.

Naast dit gegeven blijkt uit de aanvulling op de passende beoordeling dat op basis van het foeragegedrag van de eidereend een onderscheid dient te worden gemaakt in een populatie bij de Hinderplaat, die voornamelijk foerageert op kokkels, en een populatie bij de Bollen van de Ooster, die voornamelijk foerageert op ensis. Beide populaties zijn ongeveer even groot. De ensis bestanden op de Bollen van de Ooster zijn zodanig groot en uitgestrekt dat een tijdelijke extra vertroebeling er niet toe kan leiden deze populatie een effect ondervindt van de zandwinning en landaanwinning. De voedselvoorraad voor de daar foeragerende eidereenden is geen beperkende factor.

Dit plaatst de berekeningen uit de passende beoordeling, die werden toegepast op de totale populatie van de Voordelta, in een ander licht.

Eenzijds heeft het berekende effect slechts betrekking op de helft van de eidereenden populatie van het Natura 2000-gebied Voordelta. Anderzijds kunnen eidereenden zich bij voedselschaarste verplaatsen van de Hinderplaat naar de Bollen van de Ooster.

De gemiddelde (tijdelijke) achteruitgang van 2% beperkt is in de context van de sterke populatieschommelingen (jaarlijkse variaties van 30% of meer zijn niet ongebruikelijk) naar mijn oordeel zo beperkt dat in een worst-case scenario geen sprake zal zijn van een significant effect op

de instandhoudingsdoelstelling voor de eidereend zoals deze is geformuleerd in het ontwerp aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied Voordelta.

In de aanvulling op de passende beoordeling is overwogen of het gericht winnen van zand met relatief lage slibpercentages (d.w.z. lager dan gemiddeld 2,5%) kan bijdragen aan het mitigeren van effecten op de eidereenden in de Voordelta. Geconcludeerd wordt dat bij een winsnelheid van maximaal 150 miljoen m³ zand per jaar uit de te vergunnen wingebieden en een slibpercentage van gemiddeld maximaal 2,5 % slib in het zand, geen significante negatieve effecten op de eidereenden in de Voordelta kunnen ontstaan. Dat geldt zowel bij een toetsing volgens de in de passende beoordeling voor de PKB PMR 2006 gehanteerde systematiek, als bij een toetsing aan het ontwerp instandhoudingdoel voor de eidereenden in de Voordelta. De cumulatie met mogelijke effecten van andere plannen, projecten en handelingen verandert deze conclusies niet.

Conclusie

Mede op grond van het binnen mijn ministerie aanwezige expert judgement onderschrijf ik de conclusie dat er weliswaar sprake is van negatieve effecten op de topper- en eidereend, maar dat deze niet als significant kunnen worden beschouwd. Dit onder de restrictie dat zand wordt gewonnen met een gemiddeld slibpercentage van gemiddeld 2,5 %, omdat op dit percentage de berekeningen zijn gebaseerd. Ten aanzien van dit punt heb ik daarom een voorschrift opgenomen in de vergunning.

Ook ten aanzien van de grote stern ben ik van oordeel dat er sprake is van niet-significante effecten.

Tenslotte constateer ik dat mede als gevolg van de toename van het slibgehalte er significante effecten optreden op de vogelsoorten zwarte zee-eend en visdief.

Effecten van toename verstoring door geluid, vaarbewegingen en lichtemissies.

De aanlegwerkzaamheden gaan gepaard met een verhoging van de geluidsintensiteit, met vaarbewegingen en met lichtemissies. Dit kan vogels en zeehonden tijdelijk verstoren. Bij het inschatten van de omvang van de effecten wordt verondersteld dat de soorten zich gedurende de werkzaamheden binnen een bepaalde verstoringcontour niet zullen ophouden.

Voor de effecten van vaarbewegingen op niet-broedvogels is uitgegaan van een maximale verstoringafstand van 600 m. In het onderzoek is berekend welk areaal van de Voordelta valt binnen de 600 m contour van schepen en werktuigen en is er van uitgegaan dat alle vogels het gebied binnen een afstand van 600 m tot schepen en werktuigen zullen verlaten. In de passende beoordeling wordt geconcludeerd dat deze vorm van verstoring effect heeft op aalscholver, grote stern en zwarte zee-eend.

Voor het effect van verstoring op zeehonden is uitgegaan van een maximale verstoringafstand van 1.200 m. voor op de Hinderplaat en Kleine Slufter rustende zeehonden. Alleen tijdens het eerste jaar van de aanleg vinden de werkzaamheden in de nabijheid van de Hinderplaat plaats, maar de afstand is nog dusdanig groot dat alleen zeehonden die zich op de meest noordelijke punt van de Hinderplaat bevinden hierdoor zouden kunnen worden gestoord.

De effecten van verstoring zijn op een juiste wijze in beeld zijn gebracht. Om onnodige rustverstoring van gewone en grijze zeehond te voorkomen zal ik een aanvullend voorschrift opnemen dat verstoring door geluid dient te worden beperkt tot hetgeen strikt noodzakelijk is voor het aanleggen van de landaanwinning, de zandwinning en het onderhoud tijdens de instelperiode.

Het resterende verstorende (niet-significante) effect acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen en in aanmerking genomen het dwingend openbaar belang van de aanleg van Maasvlakte 2, aanvaardbaar.

Effecten van toename intensiteit onderwatergeluid

Heen en weer varen van baggerschepen en het storten van het zand en ander materiaal veroorzaakt onderwatergeluid.

In annex 3 van de passende beoordeling is op basis van recent wetenschappelijk onderzoek zichtbaar gemaakt dat het onderwatergeluid tijdens aanlegwerkzaamheden in een groot gebied hoorbaar zal zijn voor zeezoogdieren, maar dat dit geen invloed zal hebben op het gedrag van gewone en grijze zeehond. In de aanvulling op de passende beoordeling worden de effecten op zeezoogdieren beter onderbouwd.

Omdat uit annex 3 blijkt dat het effect op de kabeljauw (overigens geen doelsoort) gering is, mag ook worden aangenomen dat er geen effect zal zijn op de voor onderwatergeluid minder gevoelige fint.

Op basis van deze gegevens acht ik de conclusie juist dat noch de gewone en grijze zeehond, noch de fint negatieve effecten zullen ondervinden als gevolg van onderwatergeluid.

Effecten van toename verontreiniging zeewater

Coatings die worden gebruikt voor scheepsrampen bevatten stoffen die toxisch kunnen zijn voor het zeemilieu. De extra scheepsbewegingen ten behoeve van de aanleg leveren dus meer emissies van toxische stoffen op.

Uit de berekening blijkt dat maximale emissies van toxische stoffen een verwaarloosbare verhoging van de concentraties in het zeewater tot gevolg hebben. Er zullen daarom geen negatieve effecten op het onderwaterleven optreden.

Uit de schoorstenen van de (zandwin)schepen en het materieel dat wordt ingezet bij de aanleg, komen NO_x en SO_2 vrij. Door regen kunnen deze stoffen in het zeewater terecht komen. Deze uitstoot leidt tot een maximale verhoging van de concentraties sulfaat in het zeewater van de Voordelta van rond de 0,003% van de plaatselijke achtergrondconcentratie. De tijdelijke verhoging van het sulfaatgehalte is daarom verwaarloosbaar.

De uitstoot leidt daarnaast tot een maximale verhoging van de concentraties nitraat in het zeewater van de Voordelta van rond de 2,5% van de plaatselijke achtergrondconcentratie. De tijdelijke toename in de stikstofconcentraties ligt ruimschoots binnen de natuurlijke variatie.

Ik acht de conclusie in de passende beoordeling juist dat er geen zodanige verontreiniging van het zeewater zal optreden dat dit een effect zal hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Voordelta.

Effecten van onderhoud zachte zeewering

De zachte kust van de landaanwinning zal tijdens de instelperiode regelmatig moeten worden onderhouden. De benodigde suppleties zullen deels op het strand plaatsvinden en deels op de onderwateroever. Het totale gebied waarop gesuppleerd wordt heeft een oppervlak van ongeveer 300 ha, hetgeen gelijk is aan de huidige te suppleren oppervlak ten behoeve van Maasvlakte 1. In de huidige situatie is geen sprake van rekolonisatie, omdat daarvoor de suppleties te snel achter elkaar plaats vinden. In de situatie met Maasvlakte 2 zal dat ook zo zijn.

Ten opzichte van de uitgangssituatie vindt er geen extra verlies plaats van 300 ha in de kustzone waar geen bodemleven aanwezig is. Voor het habitatype 1110 is in het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta als doel geformuleerd: "behoud van oppervlakte en kwaliteit". Daarom beoordeel ik het effect van het onderhoud aan de zachte zeewering niet als een negatief effect ten opzichte van de uitgangssituatie.

Effecten van verandering bodemligging

De aanwezigheid van Maasvlakte 2 zal invloed hebben op de zeestroming. Deze veranderingen kunnen leiden tot zowel sedimentatie als erosie. Dit kan leiden tot het verdwijnen of ontstaan van relevante habitats, en ook effect hebben op soorten.

De voorspelling van effecten als gevolg van morfologische veranderingen is gebaseerd op modelonderzoek waarvan een samenvatting is opgenomen in annex 1 bij de passende beoordeling.

Het onderzoek toont aan dat de drie typen schorren (habitattypen 1310, 1320 en 1330) in het Brielse Gat niet worden beïnvloed door Maasvlakte 2. In de Kwade Hoek treden evenmin effecten op.

Verder blijkt hieruit dat de aanwezigheid van Maasvlakte 2 vooral een remmende werking heeft op de voortgaande uitbreiding van het areaal platen en stranden en op de daarmee gepaard gaande afname van het areaal geulen en ondiepten.

Het effect is dat in de Haringvlietmond van een relatieve toename van het habitatype 1110 ten opzichte van autonome ontwikkeling sprake is. Voor het habitatype 1140 geldt het omgekeerde: Deze effecten hebben betrekking op een periode van 20 jaar; op de langere termijn verdwijnt het verschil tussen de situatie zonder Maasvlakte 2 en die met Maasvlakte 2.

Ik onderschrijf de in de passende beoordeling getrokken conclusie dat de (tijdelijke) areaalveranderingen die Maasvlakte 2 met zich meebrengt niet als negatief effect aangemerkt moeten worden. Ook een mogelijke afname van vogelsoorten die foerageren in het intergetijdengebied en een eventuele toename van vogels die foerageren op open water kan, gezien de verwachte ontwikkeling zonder Maasvlakte 2 en met Maasvlakte 2, niet worden gezien als een negatief effect.

Effecten van ontstaan erosiekuil

Ook de voorspelling van de omvang van een erosiekuil is gebaseerd op modelonderzoek waarvan een samenvatting is opgenomen in annex 1 bij deze passende beoordeling.

Het maximale areaal dat dieper wordt dan 20 m –NAP in een periode van 10 jaar is berekend op 470 ha. De omvang van dit effect op lange termijn is lastig te voorspellen. Ofschoon zeer onwaarschijnlijk, kan niet volledig worden uitgesloten dat het gebied dat dieper wordt dan 20 m –NAP substantieel groter wordt dan 470 ha. Om een uitbreiding van meer dan 470 ha tegen te gaan zal volgens de passende beoordeling de bodem van de erosiekuil in dat geval worden bestort met grof sediment.

Deze oppervlakte van 470 ha wordt opgeteld bij de te compenseren oppervlakte van het habitatype 1110. Omdat de erosiekuil wordt verwacht op een locatie met nu al diep water, wordt ook een effect verwacht op het areaal potentieel foerageergebied van de zwarte zee-eend.

In de passende beoordeling is naar mijn oordeel het effect op habitatype 1110 en de zwarte zee-eend op voldoende wijze gekwantificeerd en terecht als significant effect aangemerkt. Dit effect is op een naar mijn oordeel juiste wijze meegenomen in de totale berekening van de compensatie opgave.

Met betrekking tot een mogelijke uitbreiding van de erosiekuil heb ik daarom voorschriften in de vergunning opgenomen ten aanzien van:

- het monitoren van de omvang van de erosiekuil en
- het bestorten van deze kuil met grof sediment.

Mocht, ondanks het hiervoor genoemde bestorten met grof zand, de erosiekuil tijdens de aanwezigheid van Maasvlakte 2 groter worden dan 470 ha, dan kunnen op grond van voorschrift 29 van de vergunning de voorschriften waaronder dit besluit is verleend worden gewijzigd of aangevuld in die zin, dat alsnog een compensatieplicht voor het extra (onvoorziene) verlies van habitattype 1110 wordt opgelegd.

Effecten van verandering getijslag

Door de aanwezigheid van Maasvlakte 2 wordt de Haringvlietmond groter. De getijslag, het verschil tussen (gemiddeld) laag en hoog water, die door opstuwing groter wordt leidt tot een toename van gebied dat bij eb droogvalt (het intergetijdegebied). Dit gaat ten koste van droge typen (strand) en/of permanent open water en kan doorwerken op de soorten van de betreffende natuur- en habitattypen.

De omvang van dit effect is berekend met modelonderzoek waarvan een samenvatting is opgenomen in annex 1 bij de passende beoordeling. Uit de berekeningen blijkt dat de getijslag in de Haringvlietmonding onder invloed van Maasvlakte 2 iets groter wordt, met name in het noordelijke deel.

Rekening houdend met de gemiddelde hellingshoek van de bodem van de intergetijdezones is volgens de berekening sprake van een toename van het areaal intergetijdegebied dat vrijwel geheel ten koste gaat van het type geulen en ondiepten (habitattype 1110). De afname van het areaal aan geulen en ondiepten (25 ha) is in relatie tot het totale areaal verwaarloosbaar en daarmee ook het effect op soorten van dit natuurtipe. Omdat in de beoordeling van het ruimtebeslag en het ontstaan van een erosiekuil een significant negatieve effect op habitattype 1110 is geconstateerd, is het (op zich geringe) verlies als gevolg van een verandering van de getijslag worden meegenomen in de compensatieopgave,

De effecten op soorten die foerageren op slikken zijn positief. De areaalveranderingen van platen zijn zo klein dat er geen positief effect zal zijn op soorten die de platen gebruiken als rustgebied (zeehonden, vogelsoorten).

Gezien deze resultaten zijn voor het Natura 2000-gebied Voordelta slechts geringe effecten te verwachten als gevolg van een verandering van de getijslag. Wel draagt het oppervlakteverlies aan habitattype 1110 bij aan een totaalverlies aan dit habitattype als gevolg van de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2. Aan de bijtelling van het verlies aan habitattype 1110 in de compensatieopgave is op een juiste wijze invulling gegeven in de passende beoordeling. De resterende effecten acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen en in aanmerking genomen het dwingend openbaar belang van de aanleg van Maasvlakte 2, aanvaardbaar.

Conclusie

Rekening houdende met het voorgaande ben ik van oordeel dat met betrekking tot het Natura 2000-gebied Voordelta sprake zal zijn van significante effecten op het habitattype 1110 en de soorten zwarte zee-eend, visdief en grote stern in de Voordelta als gevolg van de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2.

Verder ben ik van oordeel dat er daarnaast nog andere effecten optreden, maar daarbij zal geen sprake zijn van significante negatieve effecten op beschermde natuurwaarden van het Natura 2000-gebied Voordelta. Deze niet-significante effecten acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen en in aanmerking genomen het dwingend openbaar belang van de aanleg van Maasvlakte 2, aanvaardbaar.

6. Cumulatie

Artikel 19f van de Nb-wet 1998 bepaalt dat voor nieuwe projecten of andere handelingen die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of handelingen (cumulatie) significante gevolgen kunnen hebben een passende beoordeling van de gevolgen voor het gebied dient te worden gemaakt.

In het kader van de passende beoordeling is onderzocht of effecten kunnen optreden op soorten of habitats als gevolg van de aanleg en aanwezigheid (inclusief het onderhoud tijdens de zogenoemde instelperiode) van Maasvlakte 2 en de daarvoor benodigde. Er wordt daarbij van uitgegaan:

- dat voor die soorten en habitats waarop significante effecten optreden en die in het kader van dit project worden gecompenseerd, de effecten van andere plannen projecten en handelingen niet van belang zijn voor de vraag of het project afzonderlijk of in combinatie met andere plannen, projecten of handelingen significante gevolgen kan hebben voor het gebied,
- en dat voor habitats en soorten waarop geen effecten optreden, de effecten van andere plannen en projecten eveneens niet van belang zijn.

Ten aanzien van het optreden van kleine, niet significante effecten is nagegaan of deze, tezamen met effecten van andere plannen, projecten of handelingen, zouden kunnen leiden tot significante effecten. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen:

- effecten van andere plannen, handelingen of projecten en;
- effecten van het gebruik van Maasvlakte 2.

Bij de toetsing van mogelijke cumulatie zijn de navolgende andere projecten, handelingen en plannen in beschouwing genomen:

- autonome ontwikkeling huidige Maasvlakte;
- kierbesluit Haringvlietsluizen;
- zandwinning (op de Noordzee) ten behoeve van ophoogzand, zwakke schakels en kustsuppleties;
- kustsuppleties/onderhoud BKL (vooroeversuppletie en eventueel strandsuppletie);
- kustversterking zwakke schakels Voorne en Goeree (Flauwe Werk);
- aanleg van kabels ten behoeve van windparken Noordzee en BritNed;
- eventuele ontwikkelingen in de visserij;
- ontwikkelingen in de scheepvaart;
- windmolenprojecten op zee;
- windmolenprojecten op land;
- tracébesluit A15;
- stedelijke ontwikkelingen RR2020;
- recreatieve ontwikkelingen;
- gebruik van militaire oefenterreinen;
- maatregelen beheerplan Voordelta.

Een nadere onderbouwing van de keuze van deze projecten en de mogelijke effecten is gegeven in Bijlage Natuur bij MER Aanleg Maasvlakte 2.

Het resultaat van het cumulatieonderzoek is dat voor wat betreft de Natura 2000-gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek, Voornes Duin, Solleveld & Kapittelduinen, als gevolg van de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2 geen effecten optreden die zouden kunnen cumuleren tot significante effecten.

Ook voor de Waddenzee en Noordzeekustzone is in de Passende Beoordeling Waddenzee en Noordzeekustzone bij PKB PMR (2006) de mogelijkheid van cumulatie onderzocht. Hierbij is naar

voren gekomen dat cumulatie met effecten van andere projecten, plannen en handelingen niet aan de orde is.

Ten aanzien van het Haringvliet, Grevelingen en de Oosterschelde blijkt uit het onderzoek naar cumulatie van effecten dat alleen de ontwikkeling van recreatieve activiteiten in en rond de Voordelta negatieve effecten op de natuur zou kunnen hebben. Daarbij gaat het om effecten op de visdief en/of grote stern en/of noordse stern.

De belangrijkste broedlocaties van deze grondbroeders bevinden zich op platen in gebieden waar in elk geval tijdens het broedseizoen een toegangsverbod geldt. Hiermee is het voorkomen van eventuele verstoring wettelijk geregeld en zal ondanks een eventuele toegenomen recreatiedruk geen verstoringseffect optreden op deze drie soorten.

Ten aanzien van de Voordelta is naar voren gekomen dat alleen de autonome ontwikkeling van de huidige Maasvlakte en de verdere ontwikkeling van de recreatie mogelijk effecten zou kunnen hebben op bepaalde vogels in de Voordelta. Voor de volgende vogelsoorten is sprake van cumulatie: bergeend, smient, scholekster, tureluur, wulp, brilduiker, roodkeelduiker, fuut, aalscholver, dwergmeeuw en kleine mantelmeeuw. Het totale effect blijft bij al deze soorten ruim onder de 1% (zie onder 5A) zodat geen sprake is van significante effecten als gevolg van cumulatie.

Naar mijn oordeel is hiermee voldoende aangetoond dat de aanleg en aanwezigheid (inclusief het onderhoud tijdens de zogenoemde instelperiode) van Maasvlakte 2 en de daarvoor benodigde zandwinning geen significante effecten veroorzaken in combinatie met de effecten van andere plannen, projecten of handelingen. De resterende niet-significante effecten acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen en in aanmerking genomen het dwingend openbaar belang van de aanleg van Maasvlakte 2, aanvaardbaar.

7. Mitigatie

Algemeen

Binnen de gemaakte keuzes en het kader van de PKB PMR (2006) is op projectniveau een beoordeling gemaakt van alternatieve ontwerpen, werkwijzen en locaties. Deze beoordeling op projectniveau staat in deze paragraaf centraal.

Mitigatie in het ontwerpproces

In de PKB PMR (2006) zijn de zogenaamde referentieontwerpen beschreven. Deze referentieontwerpen dienden om in twee varianten globaal aan te geven hoe de landaanwinning gestalte zou kunnen krijgen. Ten behoeve van de vervolgbesluiten is uitgebreid onderzoek uitgevoerd naar mogelijkheden om het ontwerp te optimaliseren. Dat heeft geresulteerd in het zogenaamde 'doorsteekalternatief'. Uit de passende beoordeling volgt dat het doorsteekalternatief het meest milieuvriendelijke basisontwerp voor de landaanwinning is en dat het invulling geeft aan de inspanningsverplichting uit de PKB PMR (2006) en de Nb-wet 1998 om al het mogelijke in het werk te stellen om (significante) negatieve effecten te voorkomen en/of te mitigeren.

Samengevat zal door de keuze voor het doorsteekalternatief de volgende mitigatie plaatsvinden (een uitgebreidere beschrijving is gegeven in hoofdstuk 3 van de projectomschrijving die in bijlage 2 van het besluit is opgenomen):

- Door de ligging van de landaanwinning noordelijk van de zogenoemde demarcatielijn, worden de meest waardevolle delen van de Voordelta/Haringvlietmond ontzien.

- Door de ontsluiting van de landaanwinning via Nieuwe Waterweg en doorgetrokken Yangtsehaven is geen eigen haveningang noodzakelijk waardoor ook geen nieuwe, ver in zee uitstekende, havendammen nodig zijn die een invloed zouden kunnen hebben op het stromingspatroon van de kusttrivier en slibtransport naar de Waddenzee.
- Door een efficiëntere inrichting is het bruto-oppervlak van het doorsteekalternatief substantieel (ruim 500 ha) verkleind ten opzichte van de referentieontwerpen. Dit vertaalt zich direct in een geringer verlies aan natuurgebied in de Voordelta en minder zandwinning, met minder doorwerking van effecten.
- Omdat de geplande kustlijn van het doorsteekalternatief ruim binnen de zogenoemde Haringvlietlijn ligt, wordt de negatieve invloed op de morfologische ontwikkeling van de Haringvlietmond en op het saltsprayniveau in de duinen van Voorne substantieel verminderd. Ook de verplaatsing en het minder scherp maken van de 'knik' in de westelijke kustlijn draagt hieraan bij.
- Als gevolg van de uitvoering van de geplande kustlijn zoals in het vorige aandachtspunt aangegeven, kan het areaal met zeer frequente suppleties ten opzichte van de referentieontwerpen worden beperkt.

Ik ben van mening dat het doorsteekalternatief op een juiste wijze is doorberekend bij de kwantificering van de effecten van de aanleg, inclusief zandwinning, en aanwezigheid van Maasvlakte 2. Naar mijn oordeel is het ontwerp daarmee voldoende gemitigeerd.

Mitigatie door fasering van de zeewering

In de milieueffectrapportage zijn drie varianten onderzocht waarvan de benaming (de 1350-variant, de 1800-variant en de 2000-variant) duidt op het bruto ruimtebeslag in hectares in de eerste fase.

In de passende beoordeling wordt geconstateerd dat er tussen deze varianten geen verschillen zijn voor de zandwinning, de effecten daarvan en de mogelijkheden om aanvullende maatregelen te treffen indien de effecten of werking van de compensatie afwijken van de voorspellingen. Wel zijn er bij uitstel van ruimtebeslag en verstoring verschillen tussen de varianten die leiden tot verschillende keuzes, namelijk:

- Een gefaseerde aanleg van de zeewering (1350- en 1800-variant) stelt ruimtebeslag uit, maar dan zijn er twee verstoringperiodes (met een langere totale duur) in plaats van één.
- Bij de variant waarin de zeewering meteen op de uiteindelijke positie komt (2000-variant) is het beeld omgekeerd: geen uitstel van ruimtebeslag, maar ook geen dubbele verstoring.

Vanuit het oogpunt van negatieve effecten op de beoordeelde Natura 2000-gebieden is er geen variant die eenduidig de voorkeur geniet. Een gefaseerde aanleg van de zachte zeewering heeft daarom geen meerwaarde uit oogpunt van directe effecten op natuurlijke kenmerken.

De uiteindelijke keuze is om de zeewering meteen op de eindpositie aan te leggen. Daarbij zullen de positieve effecten op milieuaspecten die die keuze met zich meebrengt zich ook vertalen in (indirecte) positieve effecten op natuurlijke kenmerken.

Mitigatie door middel van het suppleren met grof zand

Zoals aangegeven in het 'MER Aanleg' hebben de periodieke zandsuppleties tijdens de instelperiode verschillende effecten op de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Voordelta. Indien er met relatief fijn zand wordt gesuppleerd, is er kans op het optreden van grotere, wellicht significante, effecten in Natura 2000-gebieden ten opzichte van hetgeen is geconcludeerd in paragraaf 5 van deze overwegingen ten gevolge van het gegeven dat:

- een toename van de frequentie en eventueel van het oppervlak van de suppleties het oppervlak habitattypen 1110 dat wordt aangetast groter wordt dan is beschreven in de MER;
- er bij suppleties met fijn(er) zand, meer zand in het systeem zal worden gebracht waardoor de kans eveneens reëel dat dit zal leiden tot verlies aan het areaal aan geulen en ondiepten in de Haringvlietmonding;

- een afname van het areaal en geulen kan leiden tot veranderingen in de golfdynamiek in de Haringvlietmonding en daarmee in tot afname van de zoutinwaai in Voornes Duin;
- door kustmorfologische veranderingen wijzigingen kunnen optreden in de grondwaterstand in Voornes duin.

Ter voorkoming van deze, mogelijk significante, effecten heb ik daarom, overeenkomstig het gestelde op pagina 120 van het 'MER Aanleg Maasvlakte 2', als voorschrift in de vergunning opgenomen dat de suppleties dienen te worden uitgevoerd met (grover) zand met een d_{50} van 285 μm (voorschrift 21).

Mitigatie gericht op het beperken van vertroebeling

In theorie zouden de effecten van vertroebeling kunnen worden gemitigeerd door de zandwinning te temporiseren ('seizoensafhankelijk baggeren'). Uit indicatieve berekeningen in het kader van het MER Aanleg Maasvlakte 2 is echter gebleken dat de vertroebeling zo lang najlt, dat seizoensafhankelijk baggeren geen mitigerende werking heeft.

Wel is mitigatie op het punt van de effecten van vertroebeling mogelijk door gericht zand te winnen op locaties met een gering percentage slib in het sediment. In de aanvulling op de passende beoordeling zijn nieuwe gegevens verstrekt over de opbouw van de sedimentpakketten in de verschillende gebieden. Op basis van boringen en sonderingen wordt informatie gegeven over de korrelgrootte van de zandfracties en het slibgehalte. Deze informatie geeft aan dat de zandfracties over het algemeen voldoende grof zijn en dat de slibgehalten veelal lager zijn dan de waarde van 2,5%. Op een beperkt aantal locaties en op bepaalde dieptes komen echter aanzienlijk hogere slibpercentages voor (van 5-25%).

Op 12 december 2007, kenmerk 495648, heeft u een wijziging op de aanvraag ingediend met betrekking tot de ligging van de zandwingebieden. Deze wijziging houdt in dat er binnen de zandwingebieden zoals die nu zijn aangevraagd voldoende goed zand aanwezig is, met een gemiddeld slibgehalte van maximaal 2,5 %.

Ik ben van oordeel dat door deze wijziging van de aanvraag de winning van zand met een gemiddeld slibgehalte van maximaal 2,5 % mogelijk is. Gezien het belang van het instandhouden van de eidereend populatie heb ik hiertoe in de vergunning wel een voorschrift opgenomen (voorschrift 16).

Mitigatie locatie wingebied

Er zijn drie wingebieden onderzocht op effecten vanuit de zandwinning namelijk verder op zee en dichterbij de kust.

Het winnen van zand op de verder op zee gelegen locaties is niet wezenlijk beter voor schelpdieretende duikeenden, die tijdelijke effecten kunnen ondervinden van vertroebeling, door het winnen van zand buiten de Voordelta. Deze tijdelijke effecten zijn (als ze optreden) niet significante in relatie tot de natuurlijke variaties en het herstelvermogen van de soort en gezien de altijd voldoende aanwezigheid van voedsel voor de eidereenden in de Voordelta. Daartegenover staat dat dichterbij de Voordelta winnen beter voor het 'grijze' milieu is. Er wordt minder ver gevaren en daardoor wordt er ca. 75 miljoen liter brandstof minder gebruikt dan bij winnen in de verder weg gelegen locatie.

Omdat de beperking in de effecten op het grijze milieu uiteindelijk ook van belang is voor het groene milieu (o.a. zure depositie in de duinen), hetgeen in de passende beoordeling onder andere blijkt uit de beoordeling van de duinen van Goeree, ben ik van mening dat de keuze voor de dichterbij de Voordelta gelegen zandwinlocatie de juiste is.

Ontstaan erosiekuil

Op basis van modelberekeningen (een samenvatting is opgenomen in annex 1 bij de passende beoordeling) is berekend dat het maximale areaal dat door erosie in een periode van 10 jaar dieper wordt dan 20 m. –NAP, circa 470 ha bedraagt. Omdat niet geheel kan worden uitgesloten dat het gebied dat dieper wordt dan 20 m. –NAP substantieel groter wordt zal bij een uitbreiding van meer dan 470 ha als mitigerende maatregel de erosiekuil in dat geval worden bestort met grof sediment. Hiertoe heb ik een voorschriften in de vergunning opgenomen. Verder verwijst ik met betrekking tot dit onderwerp naar hetgeen hierover bij de bespreking van de effecten op de Voordelta (onder 5B) is opgemerkt.

Conclusie ten aanzien van mitigatie

Omdat naar mijn oordeel in de passende beoordeling voldoende in beeld is gebracht dat Maasvlakte 2 op het punt van de randvoorwaarden van het project niet verder is te mitigeren en voldoende zekerheid over de effecten, al dan niet na toepassing van extra maatregelen, bestaat, dan zoals hiervoor is aangegeven, zal ik de vergunning (onder voorschriften) verlenen op basis van het doorsteekalternatief.

8. ADC-toets

Uit de passende beoordeling behorend bij de onderhavige aanvraag volgt dat er niet-significante, deels tijdelijke, negatieve effecten zijn te verwachten als gevolg van de voorgenomen activiteiten in de Natura 2000-gebieden Voordelta, Haringvliet, Grevelingen en Oosterschelde. Daarnaast doen zich significante effecten voor in het Natura 2000-gebied Voordelta en wel op habitattypen 1110 en de soorten grote stern, visdief en zwarte zee-eend.

Indien de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied worden aangetast kan voor het project slechts toestemming worden gegeven bij ontstentenis van alternatieve oplossingen en om dwingende redenen van groot openbaar belang. In dat geval wordt aan de vergunning in ieder geval een voorschrift verbonden inhoudende de verplichting tot het treffen van compenserende maatregelen. Nu vaststaat dat door de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2 zich significante effecten voordoen in de Voordelta, moet derhalve worden beoordeeld of alternatieven ontbreken, of sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en of aan de compensatieverplichting invulling wordt gegeven (ADC-toets).

A. Ontbreken van alternatieven

Bij de vraag welke alternatieven voor een project bestaan, staat centraal welke doelstelling met het project wordt beoogd. Zoals beschreven in de PKB PMR (2006) wordt met PMR beoogd een tweeledige doelstelling te realiseren. In het kader van deze vergunning is met name relevant de doelstelling ten aanzien van de versterking van de positie van de mainport Rotterdam door het ruimtetekort voor haven- en industriële activiteiten dat in het Rotterdamse Havengebied is gesignaleerd op te lossen.

Nulalternatief

Bij de voorbereiding van de PKB PMR (2006) zijn diverse studies uitgevoerd naar mogelijke toekomstige ontwikkelingen van zowel de economie als de leefomgeving (zie par. 2.2. van de PKB PMR (2006)). Uit deze studies volgt dat bij ongewijzigd beleid, waarbij de landaanwinning niet wordt aangelegd, de sectoren deepsea containers, de daaraan gebonden distributie en de chemie te maken krijgen met een ruimtetekort in de haven van Rotterdam. De Rotterdamse haven zal binnen afzienbare termijn 'nee' moeten verkopen, omdat de voorzieningen en ruimte die bedrijven in deze sector nodig hebben, niet meer beschikbaar zijn.

In de Rotterdamse regio zijn dus binnen afzienbare termijn, met het huidige beleid en zonder extra inspanningen, geen oplossingen voor dit ruimtetekort te verwachten. Het scheppen van de mogelijkheden om tot een oplossing van het ruimtetekort te komen is dan ook urgent, zeker ook gelet op de duur van de voorbereiding en realisatie. Reeds nu leidt het ruimtetekort tot problemen bij de inrichting van het havengebied. Daarnaast blijkt dat de kwaliteit van de leefomgeving thans achterblijft bij de ambities, zowel wat de milieukwaliteit betreft, als op het gebied van natuur- en recreatiemogelijkheden.

Overige alternatieven

Bij het ontwerpen van maatregelen om de mainport Rotterdam te versterken en de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren, zijn, naast het nulalternatief, verschillende alternatieven onderzocht. Het doel hiervan was onder meer om te achterhalen of deze dubbele doelstelling van het project gerealiseerd kan worden zonder of met minder schade aan beschermde natuurwaarden. Het onderzoek (zie: Interimrapportage PMR op Koers en PKB+ Project Mainportontwikkeling Rotterdam, deel 1 en 3) richtte zich, naast de landaanwinning voor een nieuw haven- en industriegebied in de vorm van uitbreiding van de Maasvlakte, op de volgende alternatieven:

- betere benutting van de bestaande en voorziene haven- en industriegebieden in Zuidwest Nederland (Moerdijk, Vlissingen Terneuzen);
- betere benutting van de bestaande haven- en industrieterreinen in het Rotterdamse havengebied.

Deze alternatieven en de redenen waarom zij uiteindelijk niet zijn gekozen worden hierna besproken.

Ad 1. Zuidwest Nederland

In Zuidwest Nederland zijn drie havengebieden onderzocht om te bepalen of met het vinden van ruimte daar, de beoogde versterking van de mainport Rotterdam bereikt kan worden. Deze versterking moet met name komen van het oplossen van een dreigend ruimtetekort in de Rotterdamse haven voor de op- en overslag en distributie van deepsea containers en voor de chemie. Voor deze sectoren is daarom onderzocht of bij het ontbreken van ruimte in Rotterdam, de havens van Moerdijk, Vlissingen of Terneuzen de vereiste vestigingsvoorwaarden kunnen bieden. De conclusies uit het onderzoek zijn hierna per sector en per locatie weergegeven.

Deepsea containers

Uit het onderzoek blijkt dat er voor deepsea containers in Moerdijk geen marktkansen zijn. De havens van Moerdijk zijn niet diep genoeg om deepsea containerschepen te ontvangen. Bovendien beschikt Moerdijk niet over de kwaliteit van achterlandverbindingen, de economische schaalvoordelen en het niveau van logistieke dienstverlening die de containersector nodig heeft. Verdiepen van de havens is niet realistisch vanwege de aanwezigheid van vijf verkeerstunnels, drie leidingtunnels en twee tunnels voor de hogesnelheidslijn-zuid.

Ook in Terneuzen ontbreken marktkansen. De haven ontbeert voldoende diep vaarwater. Datzelfde geldt voor andere noodzakelijke faciliteiten voor de sector deepsea containers, zoals voldoende ontsluitingen via weg en spoor, ruimte aan open water, economische schaalvoordelen en de benodigde logistieke dienstverlening. In Vlissingen vindt momenteel op beperkte schaal overslag van containers plaats. Verdere ontwikkelingsmogelijkheden zijn aanwezig. De kansen liggen vooral bij bepaalde niches uit de containermarkt, zoals shortsea containervervoer en relatief kleinschalige deepsea containerstromen. Deze kansen zullen ook benut worden. Voor marktpartijen die zich richten op de grote intercontinentale containerstromen is Vlissingen echter geen alternatief voor Rotterdam.

Ook Vlissingen beschikt niet over de kwaliteit van achterlandverbindingen, de economische schaalvoordelen en het niveau van logistieke dienstverlening die deze sector nodig heeft. Voor het

realiseren van de projectdoelstelling, is ruimte in Vlissingen daardoor niet geschikt. Bij de verdere planvorming voor PMR is wel rekening gehouden met een marktaandeel van de haven van Vlissingen.

Chemie

In de onderzochte havens zijn grote chemieclusters aanwezig. Dit geldt met name voor Moerdijk en Terneuzen. In Vlissingen zijn enkele verspreide chemievestigingen, maar de ontwikkelingsmogelijkheden in deze haven zijn gering. In de haven van Moerdijk is een kavel waar chemie gevestigd kan worden. Deze ruimte is eigendom van een chemiebedrijf (Shell), dat het terrein gaat benutten voor eigen expansie en de vestiging van gelieerde bedrijven. Verder uitbreiden van de vestigingsmogelijkheden voor chemie in Moerdijk stuit op grote bezwaren vanwege aantasting van de kwaliteit van de leefomgeving (Moerdijkse Hoek) en schade aan beschermde natuur (Moerdijk-West).

Ook in Terneuzen is bestaande ruimte voor chemie. Deze ruimte is eveneens eigendom van een chemiebedrijf (DOW). Daarnaast zijn er mogelijkheden om nieuwe ruimte voor de sector te ontwikkelen (Axelse vlakte en Autrichepolder). Zowel bestaande als nieuwe ruimte zullen worden benut voor de autonome ontwikkeling, waaronder uitbreiding van het aanwezige chemiecluster. Voor uitbreidingen van het chemiecluster dat in de Rotterdamse haven is gevestigd, is de haven van Terneuzen geen alternatief. Die zal in de Rotterdamse haven zelf gevonden moeten worden. De conclusie van het onderzoek is dat de havens in Zuidwest Nederland onvoldoende mogelijkheden te bieden hebben voor de sectoren waarvoor in de Rotterdamse haven een tekort aan ruimte ontstaat. Benutting van haven- en industrieterreinen in Zuidwest Nederland levert daarmee als projectalternatief geen wezenlijke bijdrage aan de beoogde versterking van de mainport Rotterdam.

Ad 2. Beter benutten van bestaand Rotterdams Havengebied

Uitgaande van de noodzaak om in of bij de Rotterdamse haven zelf de benodigde ruimte voor de verwachte groei van de deepsea containersector, de daaraan gelieerde distributie en de chemie te vinden, is onderzocht in hoeverre de bestaande haven nog ontwikkelingsruimte te bieden heeft. Met een intensiever grondgebruik en het (opnieuw) beschikbaar maken van bestaande en nieuwe terreinen, blijken daarvoor in het Rotterdamse havengebied nog mogelijkheden gecreëerd te kunnen worden. Door 'inbreiden' en intensiveren kan maximaal 200 hectare extra ruimte in de haven beschikbaar komen.

Inbreiden en intensiveren van de bestaande Rotterdamse haven kan daarmee bijdragen aan de beoogde versterking van de mainport. De mogelijkheden zijn echter om de volgende redenen te beperkt:

- Beschikbare en vrijkomende kavels zijn kleinschalig en liggen verspreid over het havengebied. Ruime kavels aan diep vaarwater, die de sector deepsea containers nodig heeft, zijn daar niet bij.
- Voor uitbreiding van bestaande chemische bedrijven in Rotterdam, zijn er mogelijkheden in het bestaande havengebied. Wanneer zich echter een nieuwe, grootschalige chemievestiging aandient, die ter versterking van het chemiecluster in Rotterdam zeer welkom zou zijn, ontbreekt daarvoor de ruimte.
- De uitbreidingsmogelijkheden op verspreide kavels sluiten lang niet altijd aan bij de bedrijfsclusters die, mede vanuit milieuoordelen, in de Rotterdamse haven worden gevormd.
- Inbreiden en intensiveren van havenactiviteiten komt al snel in conflict met de kwaliteit van de leefomgeving rond de haven, terwijl de projectdoelstelling nu juist is om op beide terreinen een kwaliteitsimpuls te realiseren.

Als conclusie van het onderzoek is het alternatief 'Beter benutten van bestaand Rotterdams havengebied' opgenomen in het uiteindelijke projectplan, maar dan als onderdeel van de besproken serie van drie deelprojecten.

Havenuitbreiding aan de landzijde

Enigszins gelieerd aan het zoeken naar ruimte in het bestaande gebied, is ook een uitbreiding van de haven landinwaarts, in noordelijke en/of zuidelijke richting, onderzocht. Een dergelijke uitbreiding blijkt niet mogelijk te zijn. In alle denkbare varianten, zou de havenuitbreiding in zo'n geval direct nabij woongebieden komen te liggen. Nationale en Europese milieunormen zouden hierdoor in het gedrang komen en aan vigerende randvoorwaarden voor milieu en veiligheid zou niet kunnen worden voldaan. Een landinwaartse uitbreiding staat ook op gespannen voet met de projectdoelstelling om de kwaliteit van de leefomgeving in Rijnmond te verbeteren. Een landinwaartse uitbreiding van de haven is op grond van de strijdigheid met milieunormen, veiligheidsoverwegingen en de projectdoelstelling daarom verder niet als alternatief meegenomen.

Varianten voor een landaanwinning

Uit het onderzoek blijkt dat uitbreiden van de Rotterdamse haven in zee, in combinatie met een betere benutting van de bestaande haven, de enige oplossing voor het ruimtetekort van de haven is die leidt tot de gewenste versterking van de mainport Rotterdam en niet strijdig is met de doelstelling om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Vervolgens is daarom onderzocht of een landaanwinning, aansluitend op de Rotterdamse haven, mogelijk is zonder schade te veroorzaken aan beschermde natuur. Aan de hand van enkele studieontwerpen zijn deze gevolgen in kaart gebracht. Hieruit blijkt dat het niet mogelijk is om de Rotterdamse haven in zee uit te breiden zonder aantasting van beschermde natuurwaarden, waaronder delen uit het Natura 2000 netwerk. Wel blijkt dat noordelijk gelegen varianten van de studieontwerpen minder schade veroorzaken aan onder meer prioritaire habitats in de duinen van Voorne en Goeree dan een meer zuidelijk georiënteerde landaanwinning. Op ontwerpniveau is dit als mitigerende maatregel uitgewerkt; het doorsteekalternatief (zie paragraaf Mitigatie).

Conclusie

Op basis van de resultaten van het hierboven aangehaalde en samengevatte alternatieven onderzoek kan worden geconcludeerd dat uitbreiden van de Rotterdamse haven in zee, in combinatie met een betere benutting van de bestaande haven, de enige oplossing voor het ruimtetekort in de haven is die leidt tot de gewenste versterking van de mainport Rotterdam en niet strijdig is met de doelstelling om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren.

De Europese Commissie heeft in haar advies van 24 april 2003 geoordeeld dat de regering op passende wijze de afweging tussen alternatieve projectbenaderingen heeft uitgevoerd. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft, uitgaande van de rechtstreekse werking van artikel 6, vierde lid van de Habitatrictlijn, in haar uitspraak van 26 januari 2005 (over de oorspronkelijke PKB-plus) het alternatievenonderzoek dat vervolgens mede ten grondslag heeft gelegen aan de PKB PMR (2006) toereikend geacht en de keuze voor uitbreiding van de Rotterdamse haven als redelijk uitgangspunt aangemerkt.

Gelet op het bovenstaande concludeer ik dat er geen geschikte alternatieven zijn voor de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2 zoals aangevraagd (op basis van het uitgangspunt zoals vastgelegd in de PKB PMR (2006)). Uitbreiden van de Rotterdamse haven in zee, op de wijze zoals aangevraagd in combinatie met een betere benutting van de bestaande haven is de enige oplossing voor het ruimtetekort in de haven, die leidt tot de gewenste versterking van de mainport Rotterdam en niet strijdig is met de doelstelling om de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren.

B. Dwingende redenen van groot openbaar belang

Indien er geen alternatieven bestaan kan het project slechts doorgang vinden als sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard.

De mainport Rotterdam vervult binnen Nederland en Europa een belangrijke functie als knooppunt in de transportketen en in internationale productienetwerken en als vestigingsplaats van grootschalige industrie en logistieke dienstverlening. Daarmee is de mainport één van de belangrijkste dragers van de Nederlandse economie. De Nederlandse overheid wil deze positie van de mainport behouden en uitbouwen. Daarbij is ruimte om de verwachte groei van havenactiviteiten onder te brengen een cruciale factor. Indien de landaanwinning niet wordt gerealiseerd, krijgen de essentiële sectoren deepsea containers, de daaraan verbonden distributie en de chemie binnen afzienbare termijn te maken met een ruimtetekort in de Rotterdamse haven. Onderzoek naar actuele marktontwikkelingen wijst uit dat reeds vanaf 2014 een tekort aan operationele bedrijfsterreinen in de containersector ontstaat.

Het niet tijdig inspelen op deze marktvraag leidt dan ook onherroepelijk tot een verslechtering van de concurrentiepositie van de Rotterdamse haven en verlies van aandeel in een groeiende markt. Uitbreiding van het bestaande havengebied is essentieel voor de positie van de Rotterdamse haven en de daarmee verbonden economische en maatschappelijke belangen.

Europese context

De haven van Rotterdam maakt deel uit van het Trans-Europees Netwerk Transport (TEN-T), waarvoor in 1996 richtsnoeren zijn ontwikkeld (beschikking nr. 1692/96/EG betreffende communautaire richtsnoeren voor de ontwikkeling van een transeuropees vervoersnet). De landaanwinning bij Rotterdam betreft een uitbreiding van een internationale zeehaven, waarop bedoeld wordt in de beschikkingen 1346/2001/EG en 884/2004/EG. Rotterdam vervult in dit netwerk de functie van een internationaal vervoersknooppunt tussen de wereldmarkten en Noordwest-Europa en is daarmee van communautair belang. Binnen de range Hamburg – Le Havre heeft vooral Rotterdam een belangrijke rol bij het vervoer van en naar het Midden-Europese achterland.

Europees beleid

Het Europese beleid voor het Trans-Europees Netwerk Transport is erop gericht om de bereikbaarheid tussen alle delen van de Europese Unie te verbeteren, de verkeersveiligheid te garanderen en verkeersinfarcten te voorkomen door 'missing links' in te vullen. Specifiek aandachtspunt is het verbeteren van de multimodale bereikbaarheid binnen het transportnetwerk, zodat goederen met zo min mogelijk belasting van het milieu kunnen worden vervoerd. Versterking van de mainport Rotterdam zal een belangrijke bijdrage leveren aan dit Europese beleid. Rotterdam beschikt immers over hoogwaardige achterlandverbindingen voor alle vervoersmodaliteiten (water-, spoor-, wegen- en pijpleidingen-infrastructuur). Voor de onderlinge aansluitingen tussen weg, water en spoor zijn uitgebreide faciliteiten. Tenslotte is Rotterdam de enige haven tussen Hamburg en Le Havre die de nieuwste generatie containerschepen ongehinderd kan ontvangen.

Mainport Rotterdam heeft te maken met markten waar de concurrentie steeds scherper wordt. De urgentie om door middel van uitbreiding van de haven kansen te bieden voor die concurrentieslag is de afgelopen jaren steeds groter geworden, gelet op de ontwikkeling van de goederenvervoerstromen.

Bij een landaanwinning stelt de ministerraad een inrichting als duurzaam bedrijventerrein als randvoorwaarde, waaronder goede aansluitingen voor alle modaliteiten worden begrepen en voorrang voor het vervoer via rail, water en pijpleiding. De kosten-batenanalyse die voor het

project is opgesteld, laat zien dat uitbreiding van de Rotterdamse haven niet alleen bijdraagt aan de Nederlandse welvaart, maar ook, en vooral, aan die van Europa. Dit gebeurt met name in de vorm van directe baten voor de containersector.

Ambities van het kabinet

De op- en overslag, doorvoer en distributie van goederen vervullen een belangrijke rol in de Nederlandse economie. De ligging aan zee en de aanwezige infrastructuur, achterlandverbindingen, kennis en ervaring, vormen hiervoor de basis. Efficiënte zeehavens en met name een slagvaardige mainport Rotterdam, zijn voor Nederland onmisbaar om deze rol op een commercieel succesvolle en maatschappelijk verantwoorde manier te kunnen vervullen. Niet alleen vanwege de functie van de mainport als transportknooppunt, maar ook als vestigingsplaats voor grootschalige industrie en logistieke dienstverlening en als aanjager van economische en technische ontwikkelingen.

In de PKB PMR (2006) heeft het Kabinet dit nog eens benadrukt.

Ruimte

In het licht van zowel de nationale als de Europese ambities is ruimte voor een verdere ontwikkeling van de mainport Rotterdam onontbeerlijk.

Momenteel is er in de haven van Rotterdam nog ruimte te vinden. Deze is over het algemeen versnipperd, met kavels van geringe omvang die veelal niet aan diep vaarwater liggen. Bij de huidige mondiale groei van het containervervoer zal de Rotterdamse haven al snel 'nee' moeten verkopen, omdat de voorzieningen en ruimte die (nieuwe) bedrijven in deze sectoren nodig hebben niet meer beschikbaar zijn. Ook voor een nieuwe, grootschalige chemievestiging ter versterking van het bestaande chemiecluster in Rotterdam, is in het bestaande gebied geen ruimte meer. Voor andere nieuwe ontwikkelingen die zich aandienen, heeft een haven als Rotterdam eveneens ruimte nodig. Grootschalige kolenvergassing of een biomassaterminal behoren bijvoorbeeld tot het type industriële activiteiten dat voor vestiging op het havengebied van Rotterdam is aangewezen. Ook de ruimtelijke ontwikkeling van de stad Rotterdam en omliggende gemeenten, legt een toenemende ruimtedruk op het havengebied.

Bovenstaande overwegingen zijn in 2001 in uitgebreidere vorm door de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat en de staatssecretaris van LNV voorgelegd aan de Europese Commissie (Uitwerking Vogel- en Habitatrichtlijn. Aanvraag om advies en overdracht van informatie aan de Europese Commissie in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn, d.d. december 2001).

Op 24 april 2003 heeft de Europese Commissie in het kader van de PKB PMR een positief advies uitgebracht ten aanzien van de aanwezigheid van dwingende redenen van groot openbaar belang. De naar voren gebrachte argumenten waren voor de Europese Commissie voldoende om te komen tot de conclusie dat het landaanwinningsproject, als beschreven in de adviesaanvraag, kan worden uitgevoerd om dwingende redenen van groot openbaar belang.

Ook de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRS 26 januari 2005, nr. 200307350/1) heeft zich bij de toetsing van de PKB PMR op het standpunt gesteld dat de ministerraad de aanwezigheid van dwingende redenen van groot openbaar belang juist heeft beoordeeld. Daarbij overweegt de Afdeling dat artikel 6, vierde lid van de Habitatrichtlijn ook ziet op redenen van economische aard.

Afweging

Gelet op bovenstaande ben ik, gezien het nationale en Europese belang van de mainport, van oordeel dat er dwingende redenen van groot openbaar belang zijn om de Rotterdamse haven, als internationale zeehaven in het Trans-Europees Netwerk Transport, te kunnen uitbreiden met maximaal netto 1.000 hectare haven- en industrieterrein op een landaanwinning. Dit project dient naar mijn mening een persistent openbaar (economisch) belang op lange termijn. De beoogde

landaanwinning heeft een omvang die naar de huidige inzichten voor de langere termijn en gezien de tijdshorizon van het project zou moeten voldoen.

Deze dwingende redenen rechtvaardigen naar mijn oordeel de negatieve effecten die door de aanleg (inclusief de zandwinning), aanwezigheid en het onderhoud tijdens de instelperiode van de landaanwinning als gevolg van de landaanwinning op beschermde natuurwaarden in de betrokken Natura 2000-gebieden zullen optreden, met dien verstande dat zal moeten worden voldaan aan de compensatieplicht die uit de Nb-wet 1998 voortvloeit.

Conclusie

Gelet op het bovenstaande, tevens onder verwijzing naar het beleid zoals besproken in hoofdstuk 4, concludeer ik dat de vergunning, nu alternatieven niet voorhanden zijn, kan worden verleend om dwingende redenen van groot openbaar belang.

C. Compensatie

Uit de passende beoordeling blijkt dat realisering van hetgeen wordt aangevraagd leidt tot significante effecten in de Voordelta (voor habitatype 1110 en mogelijk de zwarte zee-eend, visdief en grote stern). Overeenkomstig het bepaalde in artikel 19h van de Nb-wet 1998, moet aan deze vergunning het voorschrift worden verbonden inhoudende de verplichting compenserende maatregelen te treffen voor habitatype 1110 en genoemde vogelsoorten.

De aanvrager is, conform het bepaalde in artikel 19h, lid 2 van de Nb-wet 1998, in de gelegenheid gesteld om voorstellen te doen voor compenserende maatregelen. De aanvrager heeft in dat kader verzocht om de aan de vergunning te verbinden compensatieverplichting af te stemmen op de uit de passende beoordeling voortvloeiende compensatieopgave en het daarin vermelde compensatieplan, alsmede de in de PKB PMR (2006) aangegeven uitgangspunten en randvoorwaarden en de over uitvoering met het Rijk gemaakte afspraken.

Het geheel van significante negatieve effecten als gevolg van de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2 - en daarmee de compensatieopgave - is opgenomen in paragraaf 15.1 op pagina 180 van de passende beoordeling. De basis van de aard en omvang van de te realiseren compensatie is hiermee gegeven.

In paragraaf 15.3 op pagina 181 van de passende beoordeling, wordt door de aanvrager voor het compensatieplan (de wijze van compensatie) als eerste verwezen naar de PKB PMR (2006). Daarin is vastgelegd dat voor de compensatie van zeenatuur een zeereservaat wordt mogelijk gemaakt van circa 31.250 ha in de Voordelta (beslissing van wezenlijk belang 15). Figuur 3.3 op pagina 59 van de PKB PMR (2006) geeft het zoekgebied voor het zeereservaat (circa 40.000 ha).

Dit compensatieplan is gebaseerd op de maximaal verwachte negatieve effecten van de referentieontwerpen voor de landaanwinning. Uitgangspunt is dat de samenhang van Natura 2000 intact blijft.

Bij de bepaling van de grootte van het bodembeschermingsgebied (voorheen aangeduid als zeereservaat) in de PKB PMR (2006) is het uitgangspunt gehanteerd dat per oppervlakte eenheid bodembeschermingsgebied een ecologische winst van circa 10% is te bereiken. Deze verbetering betreft het zorgen voor meer complete benthische en pelagische levensgemeenschappen.

De gehanteerde verwachtingen over de (verbetering van) natuurwaarden die de natuurcompensatie oplevert, zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek (zie: Advies over natuurcompensatie bij een Tweede Maasvlakte). Onzekerheden over de resulterende verbetering van natuurwaarden zijn onderzocht door prognoses met bandbreedtes op te stellen. De meest

pessimistische voorspelling is daarbij steeds als uitgangspunt gehanteerd. Het desbetreffende onderzoek heeft uitgewezen dat met de voorgenomen natuurcompensatie, ook bij een minder gunstige ontwikkeling, aan de omvang, kwaliteit en tijdigheid van de compensatieopgave wordt voldaan. Het onderzoek naar maatregelen voor natuurcompensatie heeft plaatsgevonden in samenspraak met betrokken overheden en maatschappelijke organisaties, waaronder natuurorganisaties.

Door de instelling van een bodembeschermingsgebied wordt de natuurwaarde van de Voordelta vergroot zodat het areaalverlies van habitattype 1110 door middel van een kwaliteitsverbetering wordt gecompenseerd. Daartoe zal een aantal gebruiksfuncties niet meer worden toegestaan of worden beperkt. Door deze extra maatregelen (ten opzichte van de maatregelen die al noodzakelijk zijn vanuit het perspectief van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Voordelta) zal een zodanige kwaliteitsverbetering plaatsvinden dat hiermee de negatieve effecten van de aanleg en aanwezigheid van Maasvlakte 2 in hetzelfde Natura 2000-gebied worden gecompenseerd.

Uit de projectbeschrijving en de passende beoordeling bij de aanvraag volgt echter dat het werkelijke ruimtebeslag van het doorsteekalternatief kleiner is dan de referentieontwerpen die ten grondslag lagen aan de PKB PMR (2006). Het verlies aan habitattype 1110 bedraagt 1.960 ha als gevolg van het ruimtebeslag, 470 ha als gevolg van het ontstaan van een erosiekuil en 25 ha als gevolg van verandering van de getijslag. Voor deze in totaal 2.455 hectare (in plaats van 3.125 hectare bij de referentieontwerpen) is, rekening houdend met de gehanteerde compensatiefactor, een compensatieoppervlak nodig van minimaal 24.550 hectare. De realisatie van deze compensatieopgave is als voorschrift aan deze vergunning verbonden (zie voorschrift 23).

Binnen dit oppervlak dient een bodembeschermingsgebied te worden ingesteld. Bij de formulering van deze verplichting en de binnen het bodembeschermingsgebied in te stellen rustgebieden die de compensatieopgave mede invullen, is het volgende in acht genomen.'

De realisering van de in de PKB PMR (2006) voorziene compensatie vindt plaats door:

- het aanwijzingsbesluit Voordelta ex artikel 10a van de Nb-wet 1998, waarin de instandhoudingsdoelstellingen zijn vervat;
- het beheerplan Voordelta ex artikel 19a e.v. van de Nb-wet 1998;
- toegangsbeperkingen ex artikel 20 van de Nb-wet 1998.

Ad 1. Ontwerp aanwijzingsbesluit

Het ontwerp aanwijzingsbesluit Voordelta bevat de instandhoudingsdoelstelling voor dit Natura 2000-gebied.

Ten aanzien van de compensatie van de Tweede Maasvlakte wordt in het ontwerp aanwijzingsbesluit Voordelta het volgende opgemerkt:

"Het verlies aan zeenatuur als gevolg van de genoemde landaanwinning bedraagt maximaal 3125 ha. Om de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna in het aangewezen gebied te waarborgen (en de effecten van de Tweede Maasvlakte te compenseren) zal, wanneer tot landaanwinning wordt overgegaan, in een in paragraaf 3.3 van dit besluit begrensde gebied een verhoogde doelstelling gelden. Uitgangspunt bij deze verhoogde doelstelling is dat er per oppervlakte eenheid 10% ecologische winst is te behalen. Het oppervlak waar de verhoogde doelstelling geldt is daarom 10 keer zo groot als het oppervlak dat verstoord wordt door de landaanwinning. De verhoogde doelstellingen betreffen het habitattype 1110 en de vogelrichtlijnsoort zwarte zee-eend. Tevens zullen maatregelen worden getroffen om de externe effecten in omliggende gebieden te compenseren."

En:

"Hiervoor is een gebied begrensd waarbinnen verhoogde doelstellingen zullen gelden. De begrenzing van dit zeereservaat (30725 ha groot) is aangegeven op de kaart. Het zeereservaat wordt aan de landszijde begrensd door de gemiddeld laag-laagwaterlijnen, aan de zeezijde door de 3 mijlsgrens. De noordelijke en zuidelijke begrenzing liggen respectievelijk ter hoogte van de zuidpunt van de huidige Maasvlakte en ter hoogte van de zuidkant van Schouwen-Duiveland."

Binnen het bodembeschermingsgebied (voorheen zeereservaat) gelden, naast de algemene doelstellingen voor de Voordelta in zijn geheel, specifiek de navolgende instandhoudingsdoelstellingen op basis van het ontwerp-aanwijzingbesluit:

Voor Habitatype 1110:

"Voor dit habitatype geldt in het zeereservaat een verhoogde doelstelling. De Tweede Maasvlakte heeft significante negatieve effecten op dit habitatype. Ter compensatie zal de kwaliteit van dit habitatype binnen het zeereservaat worden verhoogd. Deze verbetering betreft zorgen voor meer complete benthische en pelagische levensgemeenschappen."

Voor de zwarte zee-eend:

"Voor deze soort geldt in het zeereservaat een verhoogde doelstelling. De Tweede Maasvlakte heeft mogelijk significante negatieve effecten op de zwarte zee-eend. Ter compensatie zal de kwaliteit van het leefgebied van deze soort in het zeereservaat worden verbeterd."

Ad 2. Ontwerp beheerplan Voordelta

Het bodembeschermingsgebied² wordt, blijkens het ontwerp beheerplan Voordelta, aan de landzijde begrensd door de gemiddeld laaglaagwaterlijnen en aan de zeezijde door de 3 mijlsgrens. De noordelijke en zuidelijke begrenzing liggen respectievelijk ter hoogte van de zuidpunt van de huidige Maasvlakte en ter hoogte van zuidkant van Schouwen-Duiveland. Het bodembeschermingsgebied heeft een oppervlak van 30.725 hectare. Dit is overigens meer dan vanuit deze vergunning voor aanleg en aanwezigheid (inclusief het onderhoud tijdens de zogenoemde instelperiode) van Maasvlakte 2 en de daarvoor benodigde zandwinning wordt opgelegd (zie voorschrift 23).

In het ontwerp beheerplan is aangegeven dat door het uitsluiten van de boomkorvisserij met schepen met een vermogen van meer dan 260 pk in het gehele bodembeschermingsgebied tien procent kwaliteitsverbetering gerealiseerd kan worden. De overige vormen van visserij hebben ten opzichte van de boomkorvisserij een veel lagere impact op het bodemleven.

In het ontwerp beheerplan is aangegeven hoe door het reguleren van de visserij in het gehele bodembeschermingsgebied tien procent kwaliteitsverbetering gerealiseerd kan worden. Daarnaast zijn voor het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen en (deels) voor de compensatie van de effecten van Maasvlakte 2 rustgebieden ingesteld namelijk:

- de Hinderplaat;
- de Bollen van de Ooster;
- de Bollen van het nieuwe Zand;
- de Slikken van Voorne en
- de Verklikkerplaat.

---

² In de aanvraag en in het (ontwerp) aanwijzingsbesluit wordt nog gesproken over de instelling van een Zeereservaat als compensatie van het verlies aan zeenatuur. De terminologie is in het ontwerp beheerplan Voordelta veranderd. Thans wordt in het gesproken over 'bodembeschermingsgebied' waarbinnen enkele rustgebieden zijn gelegen.

De grenzen van de rustgebieden zijn gebaseerd op de aanwezigheid van de soorten waarvoor de gebieden zijn ingesteld, hierbij, voor zover binnen de grenzen van de natuurdoelstellingen mogelijk, rekening houdend met de belangen van gebruikers. Drie van de vijf rustgebieden (Hinderplaat, Bollen van de Ooster en Bollen van het Nieuwe Zand) zijn zowel voor instandhoudingsdoelstellingen als voor de compensatie van de zwarte zee-eend, visdief en grote stern van belang. Door de aanleg van Maasvlakte 2 verdwijnt foerageergebied van deze vogels. Door visserijbeperkende maatregelen neemt de beschikbaarheid van voedsel waarschijnlijk toe. Om te garanderen dat deze vogels daarvan kunnen profiteren, moet de rust toenemen in gebieden waar de soort geconcentreerd voorkomt. Door een toename van rust treedt direct een kwaliteitsverbetering op, de toename van voedsel vraagt waarschijnlijk meer tijd. Bij de begrenzing van de rustgebieden is er rekening mee gehouden dat - vanwege de natuurlijke dynamiek van de platen - de platen van ligging kunnen veranderen, zoals vastgesteld in onderzoek naar de morfologische ontwikkeling van de Voordelta. Hiermee wordt voorkomen dat de platen in de loop van de beheerplanperiode 'buiten' de begrenzing van de rustgebieden komen te liggen.

Ad 3. Toegangsbeperking rustgebieden

De toegang tot de rustgebieden die in het kader van de compensatie zijn ingesteld, zal worden beperkt door de toepassing van artikel 20 van de Nb-wet 1998.

Tijdigheid

Op grond van artikel 19h, vierde lid, Nb-wet 1998, dient het met compenserende maatregelen beoogde resultaat te zijn bereikt op het tijdstip waarop significante effecten op natuurlijke kenmerken van het betrokken Natura 2000-gebied zich voordoen. In het geval van de compensatie voor Maasvlakte 2 is het beoogde resultaat van de compensatie een kwaliteitsverbetering van habitatype 1110 in het bodembeschermingsgebied en veiligstellen van rust- en foerageergebieden voor de vogelsoorten grote stern, visdief en zwarte zee-eend. Deze resultaten moeten gerealiseerd zijn op het tijdstip dat de aanleg van Maasvlakte 2 een significant effect zal hebben op dit habitatype en de vogelsoorten grote stern, visdief en zwarte zee-eend.

Deze resultaten worden bewerkstelligd door het instellen van een bodembeschermingsgebied en enkele rustgebieden in de Voordelta. Deze wijze van compenseren is tijdig, omdat ervoor gezorgd zal worden, aan de hand van monitoringsresultaten, dat de (significante) aantasting van natuurlijke kenmerken en de totstandkoming van daadwerkelijke compensatie gelijk op blijven lopen. De resultaten zullen dus zijn bereikt op het tijdstip waarop de significante effecten zich voordoen.

Uitwerkingsovereenkomst

Tussen aanvrager en de Staat der Nederlanden zijn contractuele afspraken gemaakt over het (tijdig) realiseren van de benodigde compensatie. De aanvrager blijft echter als vergunninghouder eindverantwoordelijk voor het daadwerkelijk en tijdig organiseren van de compensatie alsook het instandhouden daarvan. Wel borgen de betrokkenheid van het Rijk en de contractuele afspraken tussen de aanvrager en het Rijk mede de tijdige nakoming van de uit de Nb-wet 1998 voortvloeiende compensatieverplichting, c.q. van voorschrift 23 van deze vergunning.

Eindconclusie ten aanzien van de compensatie

Met voorschrift 23 van de onderhavige vergunning, alsook de contractuele afspraken tussen Rijk en vergunninghouder, het aanwijzingsbesluit Voordelta, het beheerplan Voordelta en de aanwijzing van gebieden waar de toegang beperkt is, is naar mijn oordeel compensatie voor de significante effecten die voortvloeien uit de aanleg (inclusief zandwinning), aanwezigheid en het onderhoud tijdens de instelperiode van de Tweede Maasvlakte, zodanig vormgegeven en geborgd dat de samenhang van het Natura 2000-gebied netwerk bewaard blijft.

9. Monitoring

Monitoring in verband met Maasvlakte 2, voor zover relevant in het kader van deze vergunning, heeft in hoofdlijnen betrekking op:

1. de effecten van aanleg (inclusief zandwinning), aanwezigheid en het onderhoud tijdens de instelperiode en,
2. de effectiviteit van compenserende maatregelen die in de Voordelta zullen worden gerealiseerd in de vorm van een bodembeschermingsgebied en rustgebieden zoals deze zijn vastgelegd in het (ontwerp) beheerplan Voordelta.

De verplichting om dit onderzoek, conform een goedgekeurd monitoringsplan uit te voeren, is opgenomen in voorschrift 24 e.v. van deze vergunning.

Zouden de effecten groter blijken te zijn dan de passende beoordeling voorspelt, of bijvoorbeeld de kwaliteitsverbetering in het bodembeschermingsgebied kleiner dan noodzakelijk, dan is er de mogelijkheid de natuurcompensatie te intensiveren met aanvullende maatregelen (zie ook hoofdstuk 8 onder C van deze bijlage). Het Beheerplan Voordelta voor het bodembeschermingsgebied in combinatie met de Nb-wet 1998 en de voorschriften gesteld in deze vergunning bieden voldoende flexibiliteit en juridische waarborgen voor dergelijke bijstellingen.

Volledigheidshalve wordt erop gewezen dat ook bij het thans in voorbereiding zijnde Beheerplan Voordelta een Monitoring- en evaluatieprogramma hoort, waarin de algemene doelen en uitgangspunten voor monitoring en evaluatie van dit Beheerplan nader worden uitgewerkt. De compenserende maatregelen die ten behoeve van Maasvlakte 2 in de Voordelta zullen worden gerealiseerd zijn, zoals toegelicht in hoofdstuk 8 onderdeel C van deze bijlage, geïntegreerd in de instandhoudingsmaatregelen in het kader van het Beheerplan Voordelta. Desondanks zal, vanwege de verschillende doelstellingen van de monitoring en evaluatie in het kader van het Beheerplan Voordelta en in het kader van de effecten van Maasvlakte 2 en de daarvoor benodigde compenserende maatregelen, dit laatste onderzoek in de komende jaren in een zelfstandig kader blijven plaatsvinden. Wel zal worden nagegaan hoe beide onderzoeken zo goed mogelijk op elkaar kunnen worden afgestemd.

Ik ben van oordeel dat, gezien de lange looptijd van het project en de daarmee samenhangende noodzaak tot goed documenteren en archiveren van de gemaakte afspraken en onderzoeksresultaten, een goed samenhangend monitorings- en evaluatieprogramma een grote meerwaarde heeft. Ik verwacht van de projectorganisatie dat deze daaraan gehoor geeft en de verplichtingen vanuit deze vergunning een plaats geeft in een totaal plan voor evaluatie en monitoring.

10. Advies Europese Commissie

In december 2001 is op grond van artikel 6, lid 4 van de Habitatrichtlijn advies gevraagd aan de Europese Commissie ten aanzien van de landaanaanwinning. De reden hiervoor was dat het project significante effecten kan hebben op een prioritair habitatype (habitatype 2130) en dat hiervoor geen dwingende redenen van groot openbaar belang kunnen worden aangevoerd die verband houden met de menselijke gezondheid, de openbare veiligheid of andere voor het milieu wenselijk gunstige effecten. In een dergelijk geval dient de Europese Commissie ingevolge artikel 19g, lid 3 van de Nb-wet 1998 om advies te worden gevraagd.

Op 24 april 2003 heeft de Commissie een advies over de landaanaanwinning gegeven. De conclusie van dit advies luidde als volgt:

“Gezien de verwachte effecten van het landaanwinningsproject op het prioritair habitatype 2130 en de verwachte resultaten van bovengenoemde geplande compensatiemaatregelen gaat de Commissie ervan uit dat de algehele samenhang van Natura 2000 op lange termijn geen significante gevolgen zal ondervinden.

Volgens de Commissie zijn de voorgestelde compensatiemaatregelen, als beschreven in de kennisgeving en de in bijlage 3 vermelde documenten, toereikend als tegenwicht voor de effecten van het PMR-landaanwinningsproject op Natura 2000, indien deze maar tijdig, in het ritme van de fasering van de landaanwinning, worden geïmplementeerd, en indien met betrekking hiertoe beheersplannen worden gehanteerd waarmee hun doeltreffendheid op lange termijn wordt verzekerd.”

De Commissie is tevens van oordeel dat het landaanwinningsproject, als beschreven in de kennisgeving en nader uiteengezet in de in bijlage 3 van deze tekst vermelde documentatie (met name in document VIIIb), kan worden uitgevoerd om dwingende redenen van groot openbaar belang, op voorwaarde dat alle noodzakelijke compensatiemaatregelen om een algehele bescherming van de samenhang van Natura 2000 te verzekeren, tijdig worden genomen.

Voortgangsoverleg met Europese Commissie

Het project waarvoor thans vergunning wordt aangevraagd, is op hoofdlijnen hetzelfde als het project waarvoor destijds advies is gevraagd aan de Commissie, namelijk, er wordt een nieuw haven- en industrieterrein aangelegd van ten hoogste 1000 ha netto uitgeefbaar terrein aansluitend op het bestaande havengebied.

In de planologische kernbeslissing (PKB plus deel 3, 2001) is reeds aangegeven dat bij de uitvoering gestreefd dient te worden naar verdergaande mitigerende maatregelen op de natuur. Op basis hiervan heeft sindsdien een optimalisatie plaatsgevonden van het ontwerp landaanwinning. Dit heeft geresulteerd in het doorsteekalternatief waarvoor thans vergunning wordt aangevraagd.

Het bruto oppervlak van de landaanwinning zal ongeveer 2000 ha zijn. Ten tijde van de adviesvraag was dit ongeveer 2500 ha.

In de stukken die ten grondslag lagen aan de eerdere adviesaanvraag werd er vanuit gegaan dat Maasvlakte 2 in fases aangelegd zou worden, afgestemd met de feitelijke marktaanvraag naar ruimte. Inmiddels staat vast dat er een grote vraag is naar terreinen voor deepsea-gebonden activiteiten. Daarnaast bestaat vanuit het oogpunt van negatieve effecten op de beoordeelde Natura 2000-gebieden geen eenduidige voorkeur voor het al dan niet gefaseerd aanleggen van de zeewering. Een gefaseerde aanleg van de zeewering heeft daarom geen meerwaarde. Zie ook hetgeen hierover onder 7 is opgemerkt. De uiteindelijke keuze is het meteen aanleggen van de zeewering op de eindpositie. Het binnengebied wordt wel gefaseerd (in twee fasen) aangelegd.

Daarnaast is er een verschil in de beoordeling van effecten op soorten tussen de aanvraag uit 2001 en het uiteindelijk uit te voeren project. In de adviesaanvraag werd het effect op de kuifduiker en de roodkeelduiker significant bevonden. Deze soorten zijn in de passende beoordeling bij deze vergunningaanvraag niet als significant beoordeeld. Daarentegen zijn de effecten op de zwarte zee-eend, de grote stern en de visdief wel als significant beoordeeld. Deze beoordeling is gemaakt op basis van een (meer) nauwkeurige monitoring van het gebied dat mogelijk door het project wordt beïnvloed. Aan de beoordeling ligt, zoals aangehaald onder 5A, dezelfde beoordelingsmethodiek ten grondslag.

Op 15 mei 2007 is er op ambtelijk niveau een voortgangsoverleg gevoerd met de Europese Commissie met betrekking tot de stand van zaken in de uitvoering van PMR. Het doel van dit overleg was tweeledig:

1. de Commissie in te lichten over de implementatie van PMR in relatie tot Natura 2000 en
2. na te gaan of het uit te voeren project past binnen het door de Commissie in 2003 gegeven advies.

Van de zijde van de Commissie werd geconcludeerd dat er voor dit project een positief advies is gegeven en dat er binnen de ruimte van dat advies nadere optimalisaties hebben plaatsgevonden, waardoor er thans minder effecten zijn voor natuur en milieu. Het uit te voeren project ligt binnen de kaders van het gegeven advies en er is geen aanleiding dat advies te heroverwegen of aan te passen. Evenmin zijn er aspecten bij de uitvoering van het project (landaanwinning en compensatieprojecten) waardoor de samenhang van Natura 2000 in gevaar komt.

11. Advies Commissie voor de milieueffectrapportage

Op 6 december 2007 heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: de Commissie) haar advies uitgebracht over het MER aanleg en het MER bestemming Maasvlakte 2, inclusief het "Milieueffectrapport Nadere toelichting vragen en opmerkingen Commissie-m.e.r. november 2007". De bij de onderhavige aanvraag gevoegde passende beoordeling maakt tevens deel uit van het MER aanleg. Uit oogpunt van zorgvuldigheid heb ik kennis genomen van het advies van de Commissie.

In haar advies gaat de Commissie in op een aantal in het licht van deze Nb-wetvergunningverlening relevante onderwerpen uit het MER aanleg. De door de Commissie getrokken conclusies en aanbevelingen ten aanzien van deze onderwerpen worden hieronder kort weergegeven voorzover relevant voor de vergunning ingevolge de Nb-wet 1998. In cursief geef ik daarop mijn commentaar.

1. De Commissie adviseert om in de vergunning voor de zandwinning voorwaarden op te nemen ten aanzien van het slibgehalte, om er zo voor te zorgen dat de in het MER aanleg gepresenteerde berekeningen stroken met de werkelijkheid.
Ik onderschrijf deze noodzaak. Een voorschrift ten aanzien van het slibgehalte heb ik reeds aan deze vergunning verbonden.
2. De Commissie vraagt zich af of de voorgestelde zandbesparingsmogelijkheden uiteindelijk effect sorteren, omdat een besparing in de aanlegfase gepaard kan gaan met een (kleine) toename van de onderhoudsbehoefte. De Commissie verwacht echter niet dat dit iets afdoet aan de effectbeschrijving ten aanzien van de zandwinning.
Aangezien zandbesparing als zodanig geen door de Nb-wet 1998 te beschermen belang is, en uitsluitend de effecten van zandwinning relevant zijn voor de beoordeling van de aanvraag, ben ik van oordeel dat eventuele onzekerheden rondom de realisatie van de zandbesparing geen gevolgen hebben voor de in deze overwegingen gepresenteerde effectbeoordeling.
3. De Commissie acht de passende beoordeling behorend bij het MER aanleg van goede kwaliteit. Wel plaatst zij als kanttekening dat de beoordeling van tijdelijke effecten, indien er onzekerheid bestaat over herstel, even zwaar moet zijn als die van permanente effecten.
Ik onderschrijf het oordeel van de Commissie, inclusief de kanttekening. Ik ben van oordeel dat in de onderhavige passende beoordeling de effectbeoordeling op de juiste wijze heeft plaatsgevonden.

4. De Commissie acht het plausibel dat er geen significante gevolgen zullen optreden voor de (landelijke) staat van instandhouding van de eidereend als gevolg van de vertroebeling door de zandwinning.
Ik ben, zoals ik reeds heb toegelicht, van oordeel dat er geen significante effecten zullen optreden in het licht van de instandhoudingsdoelstelling voor de eidereend in de Voordelta als gevolg van de aangevraagde zandwinning.
5. De Commissie adviseert, vanwege het belang van het plangebied voor zeezoogdieren en de onzekerheid over de afstand waarbinnen sprake kan zijn van vermijdingsgedrag, om het gedrag van deze dieren gedurende de zandwinning te monitoren.
Ik ben van oordeel dat een dergelijke monitoring niet door middel van de onderhavige vergunning kan of behoort te worden opgelegd, omdat ik op basis van de passende beoordeling de zekerheid verkregen heb dat er geen sprake zal zijn van significante verstoring van de gewone en grijze zeehond in de Voordelta in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van de aangevraagde activiteiten. Voor de bruinvis is geen instandhoudingsdoelstelling opgenomen in het ontwerp aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied Voordelta.
6. De Commissie acht het plausibel, mede op basis van de lage slibgehalten van het voorkeurswingebied, dat de milieuvordelen van andere locaties voor zandwinning niet opwegen tegen de extra inspanningen en milieueffecten die daarmee gemoeid zouden zijn.
Ik onderschrijf deze conclusies, in die zin dat ik van oordeel ben dat de lage slibgehalten van de aangevraagde winlocatie vanuit het oogpunt van de bescherming van de natuurlijke kenmerken van de Voordelta de voorkeur verdient boven eventuele andere locaties.
7. De Commissie acht de leemte in kennis omtrent de ontwikkeling van het bodemleven in de zandwinput niet essentieel is voor besluitvorming.
Aangezien de zandwinput zich buiten Natura 2000-gebied zal bevinden en de ontwikkeling van het bodemleven zich niet vertaalt in een effect op de natuurlijke kenmerken in de Voordelta, acht ik deze leemte in kennis niet relevant voor de onderhavige besluitvorming.
8. De Commissie acht de verwachting gerechtvaardigd dat de 40 dB(A) contour tijdens de verschillende fasen van aanleg de stiltegebieden niet zal bereiken.
Om verstoring van de Natura 2000-gebieden Voornes Duin, Duinen Goeree & Kwade Hoek en Solleveld & Kapittelduinen als gevolg van geluid tijdens de aanleg te voorkomen, heb ik in de vergunning het voorschrift opgenomen dat het 45 dB(A) geluidsniveau als gevolg van de aanlegwerkzaamheden deze gebieden niet mag bereiken. In de passende beoordeling is naar mijn oordeel voldoende aangetoond dat vanaf een drempelwaarde van 45 dB(A) effecten optreden op broedvogels van open terrein.
9. De Commissie acht de kwalitatieve conclusie dat er zich geen problemen zullen voordoen voor kustgebieden als gevolg van morfologische en hydrodynamische effecten van zandwinning en landaanwinning voor Maasvlakte 2, aannemelijk.
In mijn overwegingen ben ik uitgebreid ingegaan op de al dan niet significante effecten van de aanleg (inclusief onderhoud tijdens de zogenoemde instelperiode), de benodigde zandwinning, en de aanwezigheid van Maasvlakte 2. Door middel van voorschriften heb ik geborgd dat er mitigerende en waar nodig compenserende maatregelen worden getroffen. De resterende effecten zijn naar mijn mening aanvaardbaar in het licht van de in geding zijnde dwingende redenen van groot openbaar belang.

Samengevat concludeer ik dat het advies van de Commissie in lijn is met de reeds door mij getrokken conclusies met betrekking tot de passende beoordeling.

12. Bespreking van zienswijzen

Naar aanleiding van deze aanvraag zijn, op grond van artikel 44, lid 3 van de Nb-wet 1998, de colleges van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland en van Burgemeester en Wethouders van Rotterdam in de gelegenheid gesteld over deze aanvraag hun zienswijze kenbaar te maken. Ook het college van Gedeputeerde Staten van Zeeland is om een zienswijze gevraagd.

Hierna volgt een weergave van de ontvangen zienswijzen op de aanvraag, inclusief een reactie daarop (in cursief).

Provincie Zuid-Holland

1. Gedeputeerde staten van Zuid-Holland merken op dat het effect van saltspray in hoofdstuk 8 "Solleveld & Kapittelduinen" niet is opgenomen

In paragraaf 8.1. van de passende beoordeling staat als volgt aangegeven dat er geen afname van de saltspray zal plaatsvinden: "Voor de Kapittelduinen geldt dat deze niet grenzen aan het gebied waar door de aanwezigheid van Maasvlakte 2 veranderingen van de bodemligging optreden, met alle volgeffecten (getijslag, grondwaterstand, saltspray, sandspray) van dien."

2. Door de zandwinning zal er tijdelijk slib in het zeewater komen. Gedeputeerde staten vragen of er hierdoor tevens vertroebeling plaatsvindt in het Haringvliet en zo ja, wat het effect hiervan dan is.

Ten tijde van de uitvoering van de aanleg zal naar verwachting sprake zijn van een ander beheer van de Haringvlietsluizen (de Kier). In die situatie zal er ook uitwisseling zijn van water van Voordelta-zijde en Haringvliet-zijde en zou vertroebeling kunnen optreden in het Haringvliet als gevolg van de aanleg van Maasvlakte 2. In de slibberekeningen is rekening gehouden met het spuiregime volgens de Kier. De modelresultaten, die overigens niet verder gaan dan de Haringvlietsluizen, geven aan dat de toename van de slibconcentratie ten gevolge van de zandwinning in het gebied net zeewaarts van de sluizen beperkt is, namelijk minder dan 2 mg/l. Dit is voornamelijk een gevolg van de afvoer door het Haringvliet richting zee; dit zorgt voor verdunning, spoeling en tegenstroming. Op basis hiervan kan gezegd worden dat binnen het Haringvliet de toename van het slibgehalte nog lager zal zijn. In dit gebied treedt nog meer menging op en het weinige slib dat tijdens vloed door de kier van de sluizen heen komt zal redelijk gemengd worden en tijdens eb voor een flink deel ook weer uitgespoeld worden.

Op grond hiervan mag worden aangenomen dat er geen effecten zullen optreden in het Haringvliet door vertroebeling als gevolg van de aanleg van Maasvlakte 2.

3. Gedeputeerde staten vragen tevens of er, als gevolg van het openzetten van de Haringvlietsluizen bij vloed met beperkte consequenties voor het sedimenttransport in de Haringvlietmonding, effecten op vissoorten worden verwacht.

Zie beantwoording van punt 2 hiervoor.

4. Tenslotte vragen Gedeputeerde staten hoe wordt gegarandeerd dat de groenknolorchis waarvoor een compensatieopgave is opgenomen bij de Delflandse kust, zich zal ontwikkelen in een gebied waar zij van nature niet voorkomt.

Ik merk op dat de eventuele effecten op de groenknolorchis niet optreden als gevolg van hetgeen thans is aangevraagd. Derhalve is daarvoor in de onderhavige vergunning ook geen compensatieopgave opgenomen.

Provincie Zeeland

5. Gedeputeerde staten van Zeeland merken op dat uit de passende beoordeling blijkt dat (onder meer) als gevolg van de aanleg van Maasvlakte 2 sprake is van significante effecten die leiden tot een compensatieopgave. De compensatieopgave is opgenomen in het recent voor inspraak vrijgegeven ontwerpbeheerplan Voordelta.
6. Zij constateren dat met de overlegde (onderzoeks)rapportages voldoende informatie beschikbaar is om tot een goed onderbouwde oordeelsvorming over de vergunningsaanvraag te komen.
7. Zij zijn van mening dat de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd en geborgd van voldoende kwaliteit is.

Deze opmerkingen neem ik voor kennisgeving aan.

Gemeente Rotterdam

Burgemeester en wethouders van Rotterdam hebben geen zienswijze ingebracht.

13. Conclusie

Op grond van voorgaande overwegingen concludeer ik als volgt.

Geen effecten

Met de door u uitgevoerde passende beoordeling, als bedoeld in artikel 19f van de Nb-wet 1998, is de zekerheid verkregen dat op grond van de beste beschikbare informatie er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat de aangevraagde activiteiten, gelet op de relevante instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, geen schadelijke gevolgen zullen hebben voor de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden:

- Duinen Goeree & Kwade Hoek;
- Voornes Duin;
- Solleveld & Kapittelduinen;
- Waddenzee;
- Noordzeekustzone.

Geen significante effecten

Met de door u uitgevoerde passende beoordeling, als bedoeld in artikel 19f van de Nb-wet 1998, is de zekerheid verkregen dat op grond van de beste beschikbare informatie er weliswaar negatieve effecten zijn te verwachten voor de Natura 2000-gebieden:

- Haringvliet;
- Grevelingen;
- Oosterschelde;

maar bestaat er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel dat de aangevraagde activiteiten, gelet op de relevante instandhoudingsdoelstellingen van het gebied, geen significant schadelijke gevolgen zullen hebben voor de natuurlijke kenmerken van deze Natura 2000-gebieden.

De te verwachten niet-significant negatieve effecten op beschermde natuurwaarden acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, aanvaardbaar. Door het verbinden van voorschriften aan de vergunning ten aanzien van mitigerende maatregelen is de aantasting van de natuurwaarden in voldoende mate weggenomen. De resterende effecten acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, aanvaardbaar.

Significante effecten

Ten aanzien van de significante aantasting van de natuurlijke kenmerken in het Natura 2000-gebied Voordelta ben ik van oordeel dat de vergunning, bij ontstentenis van alternatieve oplossingen, kan worden verleend om dwingende redenen van groot openbaar belang. De compensatie van deze significante effecten, zoals voorgeschreven in deze vergunning, is zodanig vormgegeven en geborgd dat de algehele samenhang van Natura 2000 gewaarborgd blijft.

Op grond van bovenstaande ben ik van mening dat de gevraagde vergunning, onder de opgenomen voorschriften en beperkingen, kan worden verleend.